ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԹԻՒ 2,677 | Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905, ՅՈՒԼԻՍ 1 — 14 | 11 ՃԷՄԱԶԻ ԻԼ ԷՎ", 1323——1 ԹԷՄՈՒԶ 1321 | ՈՒՐԲԱԹ

بوزانتیون
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه و اداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳ - ۲۵ نومرو ده
دائره مخصوصه ده در

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ | ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ | ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ուսումնական Խորհուրդը, իր առօրեայ գործունէութեան ընթացքին մէջ, ձեռնարկեց միանգամայն մեր նախակրթութեան ծրագրին քննութեանն ու փոփոխութեանը: Այս մասին դուրսէն անձերու թերթ ու ըէմ յայտնած կարծիքներն այժմէն չեն կրնար կարեւոր տեղ մը գրաւել հանրային դատաստանին առջեւ, քանի որ չի գիտցուիր որոշապէս թէ ի՛նչ հայեացքով կ'առաջնորդուի Ուսումն. Խորհուրդն իր քննութեան ու կատարելիք փոփոխութեանց մէջ:

Նոր ատենապետ Տօքթ. Տիգրան պէյ Աճէմեան վաղեմի է ինձ իբր լուրջ, բարի գործերու ջանադիր և ի մասնաւորի, մանկական կրթութեան հոգածու անձ մը, որու միշտ երախտապարտ եմ այն սրտաբուղխ ու արդիւնաւոր օժանդակութեան համար զոր նա ըրաւ ինձ, քսաներեւեց տարի առաջ, փրկելով Սուրէնեան վարժարանը վերահաս կործանումէ մը: Եթէ այնքան ատենէ ի վեր իր ազնիւ նկարագիրը փոխուած չէ ընկերային նորանոր չփումներու ազդեցութեան տակ, կարելի է վստահ ըլլալ թէ, Ուսումն. Խորհուրդին մէջ իր ներկայութեան միջոցին, լաւ բաներ մը կ'սպասուին. բաւական է որ արգելքներն իր կամեցողութենէն զօրաւոր չըլլան:

Դիւրին է որ Տիգրան պէյի համար Ուսումն. Խորհրդական գործունէութիւնն այնպէս դիւրին պիտի չըլլայ, որքան եղաւ հիւանդատանն հաստատելու իր ձեռնարկը: Այս երկրորդին համար, ինքը բժիշկ ըլլալով, կրնանք անկասկած ըսել թէ կատարեալ գիտակցութիւնն ունէր ըրածին, և, ա՛ւելի եւս ինքն աւելի, կրնար կշռել առած ամէն մէկ քայլին կարեւորութիւնն ու հետեւանքը: Կրթութեան գործն ուրոյն արհեստ մ'է, գիտութիւն մ'է, բժշկութեան չափ կարեւոր, բայց անկէ տարբեր, ուր ինքը քիչ մը խակ կ'ներկայանայ. յատուկ հետազօտութիւններ ու փորձեր պիտի զգացընեն թէ ի՛նչ ծանօթութիւններ կ'պահանջուին հանրային կրթական ղեկին վարիչներէն և թէ ուսմանց ծրագիրներու քննութեան ու փոփոխութեան ատեն ո՛րո՛ք ըլլալու են իրենց գլխաւոր հայեցակէտերը՝ փափաքուած նպատակին անվրէպ հասնելու համար:

Խնդիր էֆ. Սիմոնեան, որ հզօր մշակ մ'եղած է Բերայի Հայ նախակրթութեան գործին, այն կարծիքէն է թէ մեր նախակրթութեան ծրագիրն իր այժմու վիճակին մէջ կարօտ չէ փոփոխութեան, մանաւանդ որ վարժարանները, չատ տարիներ խարխափելէ յետոյ, հազիւ կրցան ըմբռնել զայն ու հետեւիլ անոր: Ըստ իրեն, փոփոխութեան ձեռնարկել՝ վերստին յուզել և քանդել է մանկավարժներու այս մասին նորահաստատ միտքերը: Այս կարծիքը կանխակալ կ'համարիմ. կրթութեան համար անդադար բարեկրթուիլ օրէնքն ընդունելու է, բաւական է միայն խոհեմ ըլլալ անոր կիրառութեան մէջ:

Ատենապետ Տիգրան պէյ և իր Ուսումն. Խորհրդոյ անդամակիցներն ալ յուսալի է որ այդ բարեկրթուիլ օրէնքին խոհեմութեամբ համակերպելու հարկէն առաջնորդուած ըլլան ծրագրին փոփոխութիւնն որոշելու համար: Արդարեւ կեանքի պահանջները կ'աճին, կ'ընդհանրանան օրէօր. մարդ աւելի կատարելութիւններու պէտք ունի այդ պահանջներուն տիրանալու համար. նախնական կրթութեան ծրագիրը, ուրեմն, ի վերջակի պիտի ըլլայ այդ կատարելութիւններու չաւիղին մէջ դնելու մանուկն և յառաջ վարելու զինքը, որով անոր փոփոխութիւնն զգալի պէտք է ըլլայ, ոչ 10 կամ 15 տարին միանգամ, այլ յարաժամ. նոյն ինքն յառաջդիմական չարժում ըսուածին գոյութիւնն այն ատեն կ'հաստատուի, երբ դպրոցներու վարիչները չարունակ ջանադիր կ'ըլլան մէկ օրէն միւսն օգտակար բարեփոխում մը մտցունելու իրենց կրթական գործին մէջ: Իրենցմէ սպասուածն է միայն, թերութիւնը քննելէ ու քաջ հասկնալէ և լաւագոյնը որոշելէ յետոյ կարենալ ջերմեռանդ ըսել զայն:

Խնդիր էֆ. կ'վախնայ որ ներկայ ծրագրին փոփոխութեան խօսքն անգամ անոր արժէքը կարէ և դպրոցներն հիմակուընէ ինքզինքնին տզար զգան՝ չհետեւելու անոր, եթէ նոր գալիքն ալ զուրկ ըլլայ սպասուած առաւելութիւններէն, հայ նախակրթութիւնն անդարմանելի վնաս կ'կրէ: Այս երկիւղին տեղի տուող պարագաները կրնան մասամբ հիմնաւոր ըլլալ. արդարեւ մեր դպրոցներուն մէջ քիչեր կան ուր նախակրթութեան ծրագրի գաղափարն որոշակի ըմբռնուած ըլլայ. արդէն գտնուածին հետեւողութիւնը չատ տեղ ո՛չ համոզումով է, ո՛չ ալ իրական. փոփոխելի կրթական ծրագիր մը կրնայ բեկեալ չրջանակ մը նկատուիլ ուրկէ անխափան դուրս ելնելու իրաւունք ունենալ կ'կարծեն դաստիարակները. Ուսումն. Խորհուրդն այս անտեղութեան միջոց չթողելու է. միւս կողմէ Ուսումն. Խորհրդոյ գրասեղանին վրայ գտնուող առօրեայ ընթացիկ գործողութիւններ չատ քիչ ժամանակ կուտան իրեն՝ կրթական կատարեալ ծրագիր մը խմբագրութիւնով զբաղելու. գործը կարծուածէն աւելի ծանր է ու փափուկ, նա կ'պահանջէ խորին ու բազմակողմանի հմտութիւն, կեանքի մեծ փորձառութիւն, ընկերային պահանջներու կատարեալ ճանաչողութիւն, դաստիարակի հոգի, աշխատութեան տրամադրութիւն ու բաւականաչափ ժամանակ: Սակայն այս դժուարութեանց ի տես հա՛րկ է կասկածիլ ձեռնարկին վերջնական յաջողութեան վրայ, ընդհակառակն, համբերութեամբ սպասելու է արդիւնքին, զգուշանալու է հանրութեան միտքը չփոթելէ, և իւրաքանչիւր անհատ՝ աղէկ գործի մը աջակցելու գիտակցութեամբ՝ մեր նախակրթութեան արդի վիճակին մէջ մտցուելիք փոփոխութեանց մասին եթէ հասուն միտք մը գոյացուցած է մէջտեղ դնելու է, յուսալով որ Ուսումն. Խորհուրդը նկատողութեան կ'առնէ զայն, բայց չպահանջելով որ անիկա ընդունի ամէն յայտնուած կարծիք:

Այս ոգիէն դրդուած, ես ալ առաւիկ կ'բերեմ իմ թեթեւ լումաս ձգել գանձանակին մէջ: Իբրեւ հինօրեայ աշխատող կրթական գործին, այդ ասպարէզէն չատ տարիներ առաջ հրաժեշտ տալով հանդերձ, սիրած եմ զբաղեցնել միտքս անով. այդ մասին թէ՛ ընդհանուր տեսութեանց մէջ, ու թէ մանրամասնութեանց մէջ, գաղափարներս կազմակերպելու գործը բնականաբար ազդուած է դիտելու, խորհրդածելու եղանակէս, ինչպէս նաեւ նկարագիրէս, ուր չատ աշխատանք ու սիրտ հատանում, բայց քիչ բան պիտի տեսնուի ուրիշէ փոխ առնուած. ընթերցողս թող նկատուին ինքնատիպ տրամայայտութիւններ, թուցէ առաջին հայեցուածով մերժելի, բայց եթէ ուշադիր ընթերցումէ մը յետոյ առիթ տուած ըլլամ նորագոյն ու լաւագոյն մտածութեան մը ծնելուն վարձատրուած պիտի համարիմ զիս:

*** Եթէ բնաւ գոյութիւն ունեցած չըլլար նախակրթութեան ծրագիր մը, եթէ ուրիշ ազգերու ըրածին անխորհուրդ հետեւողութեան ոգին պակաս ըլլար մեր մէջէն եթէ ո՛ և է նախապաշարումէ զերծ իսկական ու իսկատիպ կրթութիւնով մը օժտել ուզէինք Հայ մանուկը, մանչ կամ աղջիկ, առաջին գործերնիս պիտի ըլլար որոշապէս գիտնալ թէ ի՛նչ ընել կոչուած է նա կեանքի մէջ, ի՛նչ կրնայ ըլլալ կոչումն իբր անհատ անձ և իբր մարդկային ընկերութեան անդամ: Տարակոյս չկայ որ ամէն էակ անձնասէր է. Եսը հիմն է կեանքին. անոր պահպանութիւնն անգնահատելի արժէք ունի. ուրեմն մանուկը պէտք ունի գիտնալ թէ յառաջիկային ի՛նչպէս պիտի պահպանէ իր Եսը. ասկէ յառաջ կուգայ առողջ ապրելու պայմաններն անոր սովրեցնելու պէտքը: Եւ որովհետեւ Եսն առողջ ապրեցնելու համար ուտելիք, զգեստ, բնակարան հայթայթել անհրաժեշտ է, մանուկն եթէ չկրթուած մնայ, իր Եսէն պիտի մղուի ձեռք անցընելու զանոնք՝ ուր որ գտնէ: Արդ, պէտք է խելամուտ ընել զինքը թէ աշխատութեամբ կ'պարտի հայթայթել ինչ որ կարեւոր է իրեն, սորվեցնել միեւնոյն ատեն թէ յարգելու է ուրիշին ունեցածը՝ որուն արտադրութեան մէջ ինք բաժին չէ ունեցած: Այսպէս ուրեմն, Եսին կենսական պահպանութեան համար մանուկն ուսանելու է առողջ ապրիլ, որ է ֆիզիքական դաստիարակութիւն, ուսանելու է աշխատող ըլլալ, որ է մտաւոր դաստիարակութիւն, ուսանելու է ուրիշին ունեցածն յարգել, որ է բարոյական դաստիարակութիւն:

Պիտի ըսուի թէ ամէն նախակրթութեան ծրագիր այդ նպատակին կ'յանգի, և թէ նոր բան մը չէ ինչ որ կ'ըսեմ: Այս առարկութիւնը ձեւին մէջ միայն արժէք ունի. բաւական չէ որ նախակրթութեան ծրագիրներուն ամէնքն ալ նոյն նպատակին յանգիլ ցուցնեն. անոնց իրարմէ ունեցած, չատ անգամ խիստ մեծ տարբերութիւնը պատճառ եղած է որ մանուկին՝ տարիներու ընթացքի մէջ՝ մտապահուած ծանօթութիւններն ու կրկնել տրուած մարզանքը չէին որոշեալ նպատակէն է, և վկայագիր ի ձեռին չրջանաւարտ օտար մնացած ըլլայ թէ՛ առողջ ապրելու գիտութեններէն, թէ՛ աշխատող ըլլալու կարողութեններէն և թէ՛ ուրիշին պատկանածն յարգելու խղճմտանքի զգացումէն: Դաստիարակութեան նպատակին որոշ ու ծանօթ ըլլալն ամէնքը կ'կրկնեն, բայց անոր հասնելու համար ընտրուած ճամբան առավրարար ուղիղը չէ. իրաւ է թէ դաստիարակել՝ ամէնուն համար կ'նշանակէ մարմինը, միտքը, սիրտը մարզել, որպէսզի մանուկը մեծնալով մարդու արժանաւոր կեանք վայելէ, սակայն ընկերային պայմանադրական չատ մը հաստատման ձեւերու ու նախապաշարումներու հարկ կ'ըլլայ զիջում ընել կրթութեան գործին մէջ, այնպէս որ բուն նպատակակէտը չատ անգամ զանց կ'առնուի. տխուր օրինակներ չատ կան, հաստատող՝ որ առողջ, արթնամիտ ու ազնիւ զգացումներով օժտուած մանուկներ, իրենց դպրոցական աշակերտութեան վախճանին, դուրս ելած են հիւանդոտ, կէս ապուշ և վատթարասիրտ: Այս նկատողութիւններն իրաւունք կուտան ինձ կրկնելու թէ, նախակրթութեան ծրագրի խմբագրութեան ձեռնարկուած ատեն, հարկ է անկաչկանդ մտքով ու յստակօրէն ըմբռնել առաջադրեալ նպատակը, և երթալ դէպ ի հոն այն եղանակաւ որ ամէնէն բանաւոր է: Այս աշխատութեան մէջ կարելի է և պէտք է ուրիշներու փորձառութենէն ու խորհուրդներէն օգտուիլ քաղել, բայց այդ փորձառութիւնն ու խորհուրդները պիտի ծառայեն միայն գրգիռ ըլլալու ծրագրին խմբագրողներուն և հասցնելու զանոնք ծանօթութեանց ու իմաստասիրելու այնպիսի աստիճանի մը ուր իրենք կարենան իւրաքանչիւր վարժութեան և ուսումին նպատակն ու տեւողութիւնն կերպը ցուցնել, բաժնելով զանոնք այլեւայլ չրջաններու, մանուկին սեռին, տարիքին և ապրելու պայմաններուն համեմատ:

Օրինակ մը Թերեւս լաւագոյն հասկցնէ մտածուոր ու անբանաւոր կրթութեանց տարբերութիւնն և իմ նպատակս. ակէք առջեւ կ'առնեմ պատանի մը, չափուած ուսուած ծրագրի մը համեմատ նախակրթութեան չրջանն աւարտած. իր դասատուներն մշակուած ուսման անձեր, գիտեն Ռուսօն, Բէստալոցցին, Ժիւլ Սիմոնը, Նաեւ Ֆէնելոնը, Սբինօզան, Լօքը, Քանդը, և աշխատանք չեն խնայած զինքը ?ոց ընելու. եկու տես որ խեղճը դպրոցին մէջ կորուսեր է առողջութեան ոյժը, քամակը կորացեր է գրասեղաններուն վրայ, քերականութիւնը քաջ գիտէ, բայց միտքը բացատրելու դեռեւս է, քանի մը լեզուներու բառ պաշարն ունի և չի կրնար գործածել զանոնք, ձեռագործ աշխատութեան հանդէպ արհամարհանք կ'զգայ և կ'սպասէ որ իր տիեզերագիտութեան համար լեռատ թոշակով գործի հրաւիրեն զինքը. վերջապէս երբ ինքզինք խաբուած կ'տեսնէ իր յոյսերուն մէջ, մարդերը կը դատապարտէ՝ իր արժէքը չգնահատելնուն համար, ու կ'մտադրէ վերջապէս ասոր անոր, և ի մասնաւորի ազգականներուն քսակին բեռ ըլլալ: Կ'եւրոպական ուրիշ պատանի մ'ալ, առոյգ ու սրատես, յաջողակ արհեստաւոր որ իր գործին տէրն ու ճարտարն ունի և անդուլ աշխատող է իր արհեստակիցներուն մէջ առաջնակարգ ըլլալու համար, որ իր պէտքերուն վերաբերութիւն ունեցող ամէն խնդիր կրնայ յստակ բացատրել քանի մը լեզուով, թէպէտ սխալ կ'գրէ զանոնք, որ մոլորակային դրութիւնը չէ ուսած, բայց գիտէ թէ ո՛ր երկիրներու մէջ ի՛նչպիսի բնական ու արհեստական արտադրութիւններ կան և ի՛նչ տեսակ նիւթերու վաճառականութեան յարմար են, և որ վերջապէս այնքան արժանապատուութիւն ունի որ իր պէտքին գոհացումն աղբիւր՝ իր քսակը միայն կ'ճանչնայ: Այս երկու պատանիներուն մէջ իմ ընտրութիւնս երկրորդին համար է. նա թուցէ կանոնաւոր նախակրթութեան ծրագրի հետեւած կ'կարծուի, սակայն իրեն անհրաժեշտ ուսումն ըրած է, ըլլայ դպրոցէն դուրս իսկ: Շատ գիտուն դաստիարակներ, երբ ըմբռնած չեն իրենց բուն կոչումն և ուշադիր չեն եղած մանուկին վարելիք կենցաղին, կ'մոլորին յաճախ՝ կարդալով մեծ գիտուններու գործերը կրթութեան վրայ և դաստիարակութեան մէջ իրենց փոխ առած տեսլականին ու իրենց երեւան հանած արդիւնքին տարբերութիւնն աւաղելի կ'ըլլայ:

Ուրեմն նախակրթութեան ծրագիր մը լաւ խմբագրուած համարելի է երբ անոր մէջ նշանակեալ ուսման առարկաներն ու մարզանքները ճգդիւ կ'համապատասխանեն մարդկային անհրաժեշտ պէտքերուն, և երբ այդ առարկաներուն ու մարզանքներուն տարիներու բաժանումն ալ համաձայն կ'ըլլայ մանկան կազմուածքին, ոյժին, խառնուածքին, ըմբռնումին ու ճաշակին:

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ.

ՄԻԼԻԱՌԱՏԷՐԵՐՈՒ ՔՄԱՅՔՆԵՐ

Աշխարհի մէջ հակադարձ վիճակներ անպակաս են միշտ: Մինչ մէկ կողմէն մարդասէրներն ու ընկերաբանները կ'ջանան ու կ'աքնին մարդկային թշուառութեան առաջքն առնելու կամ գէթ զայն թեթեւցնելու միջոցներ գտնել, անդին դիպուածով կամ չահադիտութեամբ եւ կամ իրենց բնածին տաղանդով անհամար միլիոններու տիրացող անձեր փոխանակ տառապող մարդկութեան բարեբարելու, անմտօրէն կ'մսխեն իրենց այդ միլիոնները:

Ըէյլ-օֆ Ըէյլ-ոզ Հանդէօին տէրն ու հրատարակիչը, ծանօթ խմբագիր ու մարդասէր, Ու. Սդէտ, այս ջոջերուն քմայքներուն վրայ տեղեկութիւններ կ'հրատարակէ վաւերական թուականներով:—Անգլիացի միլիոնատէր մը, իր ծերութեան մէջ զբօսանաւ մը չինել կուտայ, և անոր սրահն 30,000 ոսկիին արժէքաւոր նկարներով կ'զարդարէ. օրին մէկը, Պիսքայան ծովախորշին մէջ իր այդ զբօսանաւով փոթորիկի կ'բռնուի և նաւն ընկուզի կեղեւի պէս կ'սկսի տատանիլ ջուրին վրայ և ծերունի միլիոնատէրը չատ նեղութեամբ հազիւ կ'յաջողի ազատիլ սաստիկ մահուանէ. և կ'հիւանդանայ: Մինչ երբ իր տեղն ուրիշն ըլլար, այսպիսի վտանգաւոր զբօսանքէ չուտով պիտի հրաժարէր և թերեւս նաւ նստիլ իսկ պիտի չհամարձակէր. մեր միլիոնատէրն ուրիշ անգամ փոթորիկի մը հանդիպած ատեն հանգիստ ընելու համար 3600 ոսկիի չոգենաւ մը վարձեց, և ուղիղ տակառներով զայն լեցնել տուաւ, որպէսզի իր ուղեւորութեանց ատեն 2—300 եարտա իր զբօսանաւուն առջեւէն ընթանալով փոթորկի ատեն, փրփրուն ալիքներուն վրայ իւղ լեցնէ և այս միջոցաւ իր զբօսանաւուն անցնելիք ալեաց վրայ խաղաղութիւնը մեղմացնէ:

Միեւնոյն միլիոնատէրն օրին մէկը միտքը դրաւ ծախու առնել վարպետ նկարչի մը ձեռագործ պատկերն համեմատաբար աղքատ անձէ մը որ դեռ քիչ առաջ անդամ էր անգլ. Խորհրդարանին: Եթէ այդ պատկեր արհեստէ հասկցողի մը ձեռքը գտնուէր, 15—20,000 ոսկիին կ'արժէր: Ուստի միլիոնատէրը բաց չէք մը ղրկեց անոր տիրոջ խնդրելով որ ուզած քանակութիւնն աւելցնէ անոր մէջ: Պատկերին տէրն ետ ղրկեց չէքը, լուր ղրկելով թէ պատկերը չի ծախեր: Միլիոնատէրը բարկանալով 50,000 ոսկիին արժէքին և 2,000 ոսկիին ալ տարեկան թոշակ առաջարկեց, բայց դարձեալ մերժողական պատասխան առաւ: Ասոր վրայ ծերունին 300,000 ոսկիին տալ ուզեց պատկերին տիրանալու համար. բայց նախկին խորհրդարանականն այս հսկայ գումարն ալ մերժեց, զի այդ միջոցին իր ազգականներէն մէկուն խոշոր մէկ ժառանգութեան տիրացած էր:

Ուրիշ հարուստ մ'ալ ամէն օր նոր տափատ մը հագնելու քմահաճոյքն ունէր, տարուան մէջ $912^{1}/_{2}$ ոսկիին կ'վճարէր իր դերձակին միմիայն տափատի համար: Ուրիշ աւելի խելացի միլիոնատէր մ'ալ ամարնային չքեղ բնակարան մը չինել տուաւ, չորս ննջասենեակներով, տարուան չորս եղանակներուն յարմար և երեւակայելի ամէն չքեղութեամբ զարդարուած: Չափազանց ծիածէր կամ տարօրինակ բնաւորութեան տէր ուրիշ անգլիացի միլիոնատէր մ'ալ բնակարանին մէջ ննջասենեակին ճիշդ քովը պատրաստել տուաւ ձիու ախոռ, այնպիսի անձանօթ ճաշակով զարդարուն և կահաւորեալ որ աւելի մարդկային բնակութեան յատուկ սրահ մ'էր քան թէ անասունի մը ախոռ: Անգլիացի այս ջոջին քմայքներէն մին է քառաչուով պայտաւորած իր սիրելի ձին ճաշասրահ բերել տալ, որպէս զի յարգանաց չարժում մ'ընէր իրեն և ինքն ալ կտոր մը չաքար տար անոր իր ձեռքով: Այս միլիոնատիրոջ քմահաճոյքին համար ծախսուած դրամով բազմաթիւ աղքատ ընտանիքներ կրնային ապրիլ:

Ամէն խոհական անձ իրաւացի ցասում մը պիտի ունենայ անչուշտ չռայլութեան հետեւեալ վիճակը լսելով: Միլիոնատէր մը Լոնտոնի մէկ արուարձանին մէջ չատ փառաւոր դղեակ մը չինել կուտայ: Մօտակայ գիւղին ջուրը չատ մաքուր և ընտիր էր. բայց յանկարծ գիւղին մէջ կարմրախտի դէպք մը պատահելով, միլիոնատէրն իր դղեակին համար ջուր չառաւ այլ եւս գիւղէն. բայց որովհետեւ վերջապէս ջուր պէտք էր, ուստի ծերունի միլիոնատէրն 27 քիլոմեդր հեռաւորութենէ մը ջուր բերել տուաւ դղեակ և այս բանին համար 80,000 ոսկիին ծախք ըրաւ: Այս անձ երիտասարդ ամուրի մ'է. և տարուան մէջ հազիւ երեք ամիս կը բնակի իր ամարանոցին մէջ: Ամէն օր միայն 50 ոսկիի չափ գումար մը կ'ծախսէ ջուրին համար որ չամփանիայէ աւելի սուղ է:

Անգլիացի Ռօչիլտներուն քմահաճոյքներն ալ բազմածախս են: Ասոնցմէ մին մեծաքանակ դրամ կուտայ օտար երկրէ ծովային կենդանիներ Անգլիա բերել տալով, զանոնք ընտելացնելու համար: Իրենցմէ մէկ ուրիշն ալ ծննդեան օրն իր ապարանքին առջեւէն անցնող կամ հիւր բերող օմնիպիւսներու կառապաններուն և քօնտիւքթօրներուն մէյմէկ զոյգ բաճկոն կ'նուիրէ: Նուէրընկալ այս բարի անձինք չեն գիտեր սակայն այդ Թուչեանն համադամի վերածելու եղանակը, և թերեւս Պառոն Ռօչիլտ ինքն ալ չի գիտեր:

Ճէյ Կուլտ, ամերիկեան միլիոնատէրերուն յետինը, որ 75 միլիոն թողուց իր զաւակաց, բայց ո և է նշանաւոր բարեբարութիւն մը չըրաւ մարդկութեան, իր կենդանութեան ատեն զբօսանաւ մ'ունէր որ վերջերս 250,000 տոլարի ծախուեցաւ աճուրդով, անունն է «Ատալանդա». սա ծփուն ապարանք մ'էր և աննման օրընթացութեամբ կ'ճեղքէր ովկիանոսի ջուրերը: Բըլման Ընկերութիւնն ալ Կուլտի համար երկաթուղային վակօն մը չինած է, որ քսան մեդր երկայնութիւն ունի, և իր մէջ կ'պարունակէ համայնատես սենեակ մը, սրահ մը, ճաշարան մը, ննջարաններ, սպասաւորաց սենեակ, բաղնիք, խոհանոց, ևն.: Մարդ կրնայ երեւակայել թէ երկաթուղւոյ վրայ այսպիսի բնակարան մը քանիով կ'չինուի: Կուլտ կատաղի ծաղկասէր մ'էր և ահագին ջերմանոցներ ունէր, որոց նմանները չատ հազուագիւտ են աշխարհի մէջ, ան ինքզինքն այն ատեն երջանիկ կ'զգար երբ վարդերու և արմաւեններու հովանւոյն տակ չրջագայէր: Իր կենդանութեան ատեն

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (15)

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆ

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՊՍԱԿՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԷՆ

ԾՓՈՒՆ ԿՂԶԻՆ

Ե.—ՏԻՊԱՐ ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻԼԻԱՌԱՏԷՐՆԵՐՈՒ ԹԱՂԱՔԸ

Ահա՛ այս պատճառաւ էր որ Քէլիօդըս Մընպար ձմեռուան համար պատասխանեց. «Ատանկ բան չենք գիտեր»: Սդէնտըրտ Այլընտ հասարակածի հիւսիսային 35րդ զուգահեռականին և հարաւային 35րդ զուգահեռականին միջեւ միայն կ'չարժի: 70 աստիճան տեղ միայն կ'նաւարկէ, այն է իբր 1400 ծովային փարսախ: Ի՛նչ չքեղ ասպարէզ նաւարկութեան:

Ուստի նաւերը գիտեն միշտ թէ ո՞ւր կ'գտնուի Խաղաղականի Գոհարը, քանի որ անոր տեղափոխութիւնը կանխաւ կանոնաւորուած է այն զանազան հաճոյալի կղզեխումբերուն միջեւ, որք Ովկիանոսի անծայրածիր տարածութեան վրայ կարծես ովասիսներ կ'կազմեն:

Լա՛ւ ուրեմն, այս պարագային մէջ իսկ, նաւերը ստիպուած չեն դիպուածով գտնելու Սդէնտըրտ Այլընտի դիրքը: Եւ սակայն Ընկերութիւնը բնաւ չուզեց դիմել այն 16,000 մղոն երկայնութեամբ 25 ընդծովեայ պարաններուն, զոր ունի Իսդըրն Էքսդէնշըն Աօսդրալէժիա էնտ չայնա Քըմբընի: Ո՛չ, Ծփուն կղզին չուզեր մէկէն կախում ունենալ: Ուստի բաւական եղաւ այս ծովերուն մակերեւոյթին վրայ զետեղել քանի մը հարիւր խարսխանիշեր որք Մատլէն—Տովածոցին հետ կապուած ելեքտրական պարաններու ծայրը կ'կրեն: Այս խարսխանիշերուն կ'մօտենայ, Թելը կ'կապէ դիտարանին գործիքներուն, հեռագիրեր կ'ուղղէ և ծովեզերքին գործակալները միշտ տեղեկութիւն կ'առնեն Սդէնտըրտ Այլընտի երկայնութեան և լայնութեան դիրքին վրայ: Ասկէ կ'հետեւի թէ պորեն բերող նաւերուն երթեւեկութիւնը, երկաթուղիի կանոնաւորութեամբ տեղի կ'ունենայ:

Սակայն կարեւոր խնդիր մը կայ զոր կ'արժէ լուսաբանել:— Անուշ ջուրն ի՛նչպէս կ'ճարեն ժողովուրդին բազմապատիկ պէտքերուն համար: Ջո՞ւրը... : Թորելով կ'չինուի նաւահանգիստներուն մերձակայ երկու մասնաւոր գործարաններուն մէջ: Խողովակներ կ'տանին զայն բնակարանները կամ կ'պտըտցնեն դաչտին բուսական խաւերուն տակ: Ջուրն այս կերպով կ'ծառայէ տնական ու մաքրողական ամէն սպասարկութեանց, և բարեբար անձրեւի մը պէս կ'տեղայ արտերուն և մարմանդներուն վրայ, որք այլ եւս երկնից քմահաճոյքներուն ենթակայ չեն: Եւ ոչ միայն այս ջուրն անուշ է, այլ և թորուած, ելեքտրալուծուած է, աւելի առողջապահի՞կ է քան երկու աշխարհներուն ամէնէն վճիտ աղբիւրները, որոնց գնդասեղի գլխու մեծութեամբ մէկ կաթիլը 15 միլիառ միքրոպ կրնայ պարունակել:

Կ'մնայ ըսել թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կ'կատարուի այս հրաշալի գործիքին տեղափոխութիւնը: Մեծ սրընթացութեան մը պէտք չունի, քանի որ վեց ամսուան մէջ, մէկ կողմէ երկու արեւադարձներուն և միւս կողմէ 130րդ և 140րդ միջօրէականներուն միջեւ պարունակուած ջուրերէն պիտի չմկնի:

Բատանէօրս ժամուան մէջ 15—20 մղոն, Սդէնտըրտ Այլընտ ասկէ աւելին չի պահանջեր: Այս տեղափոխութիւնը դիւրին պիտի ըլլար ձեռք բերել նաւաձգութեան միջոցաւ, պողպէտ կոչուած հնդկական առնկէն չինուած ասկուն ու միանգամայն թեթեւ պարան մը հաստատելով, որ երկու ջուրերուն միջեւ պիտի ծփար ընդծովեայ խորերուն մէջ չխզուելու պայմանաւ: Այս պարանը պիտի փաթթուէր չոգեչարժ գլաններու վրայ և Սդէնտըրտ Այլընտ, երթուդարձի ատեն, պիտի քաշուէր ա՛ն նաւերուն պէս որք հին և նոր ցամաքներուն ինչ ինչ գետերէն վեր կ'ելնեն ու վար կ'իջնեն: Բայց այս պարանն ահագին մեծութիւն մը պիտի ունենար այսպիսի զանգուածի մը համար, և բազմաթիւ վնասներու պիտի ենթարկուէր: Շղթայապիրկ եասկանութիւն էր այս, նաւաձգութեան անխուզ գծին հետեւելու պարտականութիւն մ'էր, և երբ խնդիրն ետականութեան վրայ է, Ամերիկայի քաղաքացիներն անբարտաւան և անհաչտ խստապահանջութիւն մ'ունին:

Ցոյժ բարեբախտաբար, ելեքտրագէտներն իրենց յառաջդիմութիւններն ա՛յնքան յառաջ վարեցին որ կրցան ամէն ինչ խնդրել ելեքտրականութենէն, Տիեզերքի ա՛յս հոգիէն: Ուստի ելեքտրականութեան յանձնուեցաւ արուեստական կղզիին տեղափոխութեան գործը: Երկու գործարաններ կը բաւեն չարժելու գրեթէ անվախճան զօրութեամբ դինամոներ, երկու հազար ձիու համեմատ չափի մը վրայ ելեքտրական [illegible] ոյժ հայթայթելով: Այս դինամոները կ'բանեցնեն երկու նաւահանգիստներուն մօտը զետեղուած հզօր պտուտակներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը մինչեւ հինգ միլիոն ձիու ոյժ կ'արտադրէ, չնորհիւ իրենց հարիւրաւոր կաթսաներուն, որք քարիւղի խտացած ալիւսներով կ'տաքնան: Ասոնք քիչ տեղ կ'բռնեն և նուազ կ'կեղտոտեն քան հանքածուխը, և աւելի մեծ ջերմութիւն ոյժ մ'ունին: Երկու գլխաւոր ճարտարագէտներ, Մր. Մր. Ուօդսըն և Սըմուէլ կ'վարեն այս գործարանները, աջակցութեամբ բազմաթիւ մեքենավարներու և հնոցպաններու, և նաւապետ Էթէլ Սիմքօէի վերին հրամատարութեան ներքեւ:

Իր բնակարանէն մինչեւ դիտարան, նաւապետն հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ է գործարաններուն հետ, որոցմէ մին հաստատուած է Թրիպոր Հարպըրի մօտ, և միւսը Պապոր—Հարպըրի մօտ: Ի՛նքը կ'ղրկէ առաջ երթալու հրահանգները, որոշուած ուղեգիծին համաձայն: Ամսոյն 25էն 26 լուսնալու գիշերը, հոնկէ՛ մեկնեցաւ մեկնման հրամանը Սդէնտըրտ Այլընտի, որ Քալիֆօռնեան ծովեզերքին մօտերը կ'գտնուէր, իր տարեկան պտոյտին սկիզբը:

Մեր ընթերցողներէն անոնք որ պիտի բարեհաճին, մտքով, ծփուն կղզին մտնել վստահաբար, ներկայ պիտի գտնուին Խաղաղականի մակերեւոյթին վրայ այս ճամբորդութեան այլազան իրողարձութիւններուն, և թերեւս զղջալու պատճառ պիտի չունենան:

Այժմ ըսենք թէ Սդէնտըրտ Այլընտի առաւելագոյն արագընթացութիւնը, երբ իր մեքենաներն իրենց տասն միլիոն ձիու ոյժն ընդլայնեն, ժամը ութ հանգոյցի կրնայ հասնիլ: Բուռն հովերուն յարուցած ամէնէն զօրաւոր ալիքները չեն ազդեր իրեն վրայ: Իր մեծութեան չնորհիւ ալիքներուն ծածանումներէն զերծ է: Ծովախտի վախ ալ չկայ: Արուեստական կղզիին եզերքը անցուցած առաջին օրերը, մարդս հազիւ կ'զգայ այն թեթեւ սարսուռը զոր պտուտակներուն թաւալումը կ'դրոշմէ անոր ներքնայարկին: Ըստ որում առջեւի և ետեւի կողմը 60 մեդր երկայն ցռուկներ ունի, դիւրաւ կ'ճեղքէ ջուրերը, և առանց ցնցման ժուռ կուգայ լայնածաւալ հեղուկ դաչտին վրայ:

Աւելորդ է ըսել թէ երկու գործարաններուն չինած ելեքտրական ոյժը, Սդէնտըրտ Այլընտի տեղափոխութենէն զատ, ուրիշ բաներու ալ կ'գործածուի: Այդ ելեքտրական ո՛յժն է որ կ'լուսաւորէ դաչտը, դարատանը, քաղաքը: Ի՛նքն է որ փարոսներու ոսպնեակներուն ետին ծնունդ կուտայ ա՛ն լուսատու հոծ ակունքին, որուն խուրձերը, ծովուն բացերը ցոլանալով, հեռուէն կ'իմացնեն ծփուն կղզիին ներկայութիւնը, և ընդհարման ամէն պատահականութեան առաջքը կ'առնեն: Ի՛նքն է որ կ'հայթայթէ այն զանազան հոսանքները, որոցմէ կ'օգտուին հեռագրական, հեռաձայնական եալյն սպասարկութիւնները, մասնաւոր տուներու և առեւտրական թաղերու պէտքերուն համար: Վերջապէս ի՛նքն է որ սնունդ կուտայ այն արուեստական լուսիններուն, —որոնց իւրաքանչիւրը 5000 ճրագի հաւասար ոյժ ունի, —որք կրնան հինգ հարիւր քառ. մէթր մակերեւոյթ մը լուսաւորել: Այն ատեն, ծովային այս արտասովոր գործիքը Խաղաղականի մէջ իր երկրորդ պտոյտը կ'կատարէր: Մէկ ամիս առաջ մեկնած էր Մատլէն ծովածոցէն, վեր ելնելով դէպի 35 րդ զուգահեռականը, Սանտուիչ կղզիներուն բացերը, իր ուղեգիծը վերջակելու համար: Արդ, Սասրին Քալիֆօռնիոյ ծովեզերքին երկայնքը կ'գտնուէր, երբ Քէլիօդըս Մընպար, հեռաձայնական հաղորդակցութիւններէ իմացած ըլլալով որ քառաձայն նուագախումբը Սան-Ֆրանցիսկոյէ մեկնելէ վերջ Սան—Տիէկօ պիտի երթար, առաջարկեց ձեռք բերել այս ականաւոր արուեստագէտներուն գործակցութիւնը: Գիտենք թէ ի՛նչ ընթացք բռնեց անոնց նկատմամբ, ի՛նչպէս զանոնք մտցուց ծփուն կղզին, որ այն ատեն ծովեզերքէն քանի մը պարսախաչափ հեռու կեցած էր, և ի՛նչպէս, այս կախաղանի արժանի խաղին չնորհիւ, Սալօնի երաժշտութիւնը պիտի գիւթէր Միլիառատէրներու Թաղաքին երաժշտասէրները:

Ահա ա՛յս է աշխարհի 9րդ հրաշալիքը, մարդկային հանճարին այս գլուխ—գործոցը, արժանի 20րդ դարուն, և որուն հիւրերն են այժմ երկու ջութակահար, մեծ բամբջութակահար և մէկ թաւջութակահար, զոր Սդէնտըրտ Այլընտ կ'տանի այժմ Խաղաղական Ովկիանոսի արեւմտեան ջուրերը:

Զ.—ԱԿԱՄԱՅ ՀՐԱՒԻՐԵԱԼՆԵՐ

Ենթադրելով որ Սեպաստիէն Զօրն, Ֆրասքօլէն, Իվէրնէս, Բէնչինէս ոչ մէկ բանի վրայ զարմացող մարդիկ ըլլային, իրենց դժուարին պիտի ըլլար սակայն արդար զայրոյթի մ'անձնատուր չըլլալ և Քէլիօդըս Մընպարի վիզը չնեղուիլ: Ամէն պատճառ ունենալ կարծելու թէ՝ ոտքով Հիւսիսային Ամերիկայի հողին վրայ կ'կոխէին և Ովկիանոսի մէջտեղը փոխադրուէի՛լ: Իրենք զիրենք իբր 20 մղոն հեռու կարծել Սան Տիէկոյէ, ուր յաջորդ օրը կ'սպասուէին նուագահանդէսի մը համար, և ամարդօրէն իմանալ թէ ծփուն և չարժուն կղզիի մը մէջ նստած կ'հեռանային անկէ: Ճշմարիտն ըսելով, զայրոյթի այս զգացումը չատ արդարացի պիտի ըլլար:

Թարգ. Բ. Մ. ՓՕԶԱՃԵԱՆ (Շար.)

130,000 տոլար ծախքով փառաւոր դամբան մը շինել տուաւ, որու մէջ յաւիտենական հանգիստը կ'ընէ այժմ։

Հետաքրքրական են նաեւ միլիոնատէրերու ուրիշ քմահաճոյքներ զոր Մր. Սթէտ հրատարակածներէն դուրս կ'հանէ. օրինակի համար Ռուս իշխան մը 100,000 րուպլի ծախսեց զարմանալի խաղալիքի մը համար. մեքենական թատրոն մը, օժտուած այժմու թատրոններուն ամէն սարքաւորումներով, անկենդան դէմքեր՝ երգեցիկ դերասան, թանկագին հագուստներ հագած խաղեր կ'ներկայացնեն։ Մեծ օբերաներու խաղերուն մեծ մասն իր «րէփէրդուառ»ը կ'կազմէ։ Կ'բաւէ կոճակ կոճակի մը վրայ և ամբողջ մեքենաները շարժիլ կ'սկսին. դերասանները թատերաբեմին վրայ կ'երեւին և իրենց դերերը կ'կատարեն պարտ ու պատշաճ շարժուձեւերով. բազմաթիւ ֆոնոգրաֆներ երգիչներու դերը կ'կատարեն։ — Անգլիացի Կրեսս մ'ալ 30,000 ոսկերլին ծախսած է, առաջին կարգի զրահաւորներէն սկսեալ ամենափոքր թորփիլանաւերէն բաղկացած մանրանկար նաւատորմի մը համար։ Ամէն մէկ նաւ անգլիական մարտանաւու մը մէջ գտնուած կազմածքներուն ամենուն ալ մէյմէկ փոքր նմաններն ունի իր մէջ որ անոնց պէս կը շարժին ջուրին վրայ։ Նոյնիսկ ասոնց համար ջոր տաւղան մ'ալ կայ ուր կ'տարուին զանազան նորոգումներանց համար։ Պալթիմոր քաղաքէն հարուստ մը համայնապատկեր մ'ունէր որուն մէջ կային գիւղեր, եկեղեցիններ, ջաղացքներ, լիճեր, գետեր վերջապէս գիւղի մը մէջ գտնուած ամէն ինչ, և ասոնց ամենքն ալ բնականին պէս շարժուձեւեր ունէին։ Այսինքն եթէ այս հսկայ խաղալիքը շարժման մէջ դրուէր, զօրեղ թեւավարներէ վարուած նաւակներ կ'ընթանային լճին վրայ, կառքեր կ'թաւալէին փողոցներէն, ջաղացքը ցորենով լեցուն պարկ մը վեր կ'հանէր, կ'պարպէր և կ'աղար, և տղաքներ կ'խաղային ճամբաներուն վրայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ. —Իզուր ենթադրեալ տեղեկութիւնները կուտայ իր շաբաթ օրուան թիւին մէջ. — Տեսականապէս Յուլիս 1էն ի վեր, իսկ իրապէս երէկուընէ ի վեր Վատիկանի մօտ Ֆրանսական դեսպանատունը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ, և այս կարեւոր խնդիրը, թէեւ ոչ դիւանագիտական, այսինքն Ֆրանսայի ու Վատիկանի յարաբերութեանց պաշտօնական խզումը, գրեթէ աննշմար անցաւ. հազիւ լրագիրները քանի մը տող բան հրատարակեցին այս մասին։ Սակայն կարեւոր է այս խնդրին վրայ ծանրանալ, զի մինչեւ դեսպանատան կահ կարասիներուն ու կազմածներուն փոխադրումը, մարդիկ կային Վատիկանի ու թերեւս Ֆրանսայի մէջ, որ դեռ յոյս ունէին թէ դիւանագիտական յարաբերութիւնք պիտի չխզուին։ Ֆարնէզի պալատը փոխադրուեցան դեսպանատան կահ կարասին, օթեցները, մատենադարանը, եւայլն. տեղափոխումը մէկ քանի օր տեւեց։ Վերջապէս երէկ, դարձեալ Ֆարնէզի պալատը փոխադրուեցան դեսպանատան տարեգիրները, և երէկ Ֆրանսա այլ եւս դադրած էր Սանդա Քրոչէի ապարանքին վարձակալն ըլլալէ, և Վատիկանի մօտ Ֆրանս. դեսպանատունը դադրած էր գոյութիւն ունենալէ։

Մ. ԺՕՌԷՍ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՔ. — Մարոքի խնդրոյն վրայ խորհրդակցելու համար Ռայխսդակի ընկերվարական խմբակը նիստ գումարեց, և ի մէջ այլոց դիտողութիւն ըրաւ Վարչապետ Իշխան Պիւլովի այն որոշման դէմ, որով կ'արգիլուէր Մ. Ժօռէսի, Պերլին երթալ ու բանախօսութիւն ընել Մարոքի խնդրոյն վրայ։ Ֆորվէրց ընկերվարական լրագիրը, արդէն հրատարակած ըլլալով Մ. Ժօռէսի ճառին գերմաներէն թարգմանութիւնը, ներկաններուն բաժնուեցաւ։ Ժողովին մէջ կարդացուեցաւ նաեւ Մ. Ժօռէսի մէկ հեռագիրն որով կ'ջատագովէր ազգերու համերաշխ գործակցութիւնը, և սիրալիր յարաբերութեանց հաստատումը։ Ռայխսդակի անդամ Ռիխարտ Ֆիշէր խօսեցաւ համաշխարհային խաղաղութեան վրայ, ու բուռն ծափերով ընդմիջուեցաւ իր ճառը բազմիցս։ Ճառախօսը գովեց Մ. Ժօռէսը, և ըսաւ. —«Ժօռէս այն մարդն է որ չվախցաւ վտանգել իր ժողովրդականութիւնը, հաշտեցնելու համար Ֆրանսան ու Գերմանիան, և նոյն քաջութիւնը ցոյց տուաւ, ինչ որ ցոյց տուած էին արդէն Պէպէլ և Լիպքնէխդ 1870ին, բողոքելով Ալզաս—Լօռէնի Գերմանիոյ կցման դէմ։» Մ. Ռիխարտ Ֆիշէրի ճառն երկու ժամ տեւեց, ի վերջոյ ժողովը համակրական հեռագիր մ'ուղղեց Մ. Ժօռէսի։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՄՈՆԿՈԼԻԱ. — Թայմզի Բեդերսպուրկեան թղթակիցը կ'հեռագրէ Յուլիս 7 թուով.—Նովօյէ Վրէմիա երկարապատում յօդուածով մը կ'ապացուցանէ թէ Ռուսիա գերակշիռ դիրք մը ունի Մոնկոլիոյ մէջ. Ճապոնցիք, կ'ըսէ, այնտեղ Չինացիներուն դաշնակից կ'նկատուին, և այդ պատճառաւ կ'արհամարհուին, մինչդեռ Ռուսք սիրելի դարձած են. ժողովրդական աւանդութեան համաձայն Մոնկոլները և Ռուսերն եղբայրներ են։ Նովօյէ Վրէմիա իր այս յօդուածով երեւան կ'հանէ երկար ատենէ ի վեր Ռուսիոյ գաղտնի պահած ոտնձգութիւնները՝ Մոնկոլիոյ մէջ։

ՆԵՂՈՍԻ ՎՐԱՅ ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. — Պերլինէն Յուլիս 8 թուով կ'հեռագրեն առ Թայմզ. Լորտ Մըքէրրի հարցուցած ըլլալով թէ ճի՞շդ է որ Համպուրկ Ամերիկեան շոգենաւային ընկերութիւնը մտադիր է Նեղոսի վրայ երթեւեկութիւն հաստատել, Գերման ընկերութիւնը ծանոյց Ռիսդէրի թղթակցին թէ այո՛, այդպիսի նպատակ մ'ունի։ Համպուրկ Ամերիկեան ընկերութիւնը զարմանօք կ'տեսնէ թէ այս տեսակ խնդիր մը Լորտերու ժողովին առջեւ կուգայ. Ընկերութիւնը կ'ըսէ թէ արդեօք Նեղոսի վրայ միայն մէ՞կ ազգի շոգենաւե՞րը պէտք է նաւարկեն։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՍԱԽԱԼԻՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

(Ամփոփուած «Թայմզ»էն, Յուլիս 10.)

Ռուս նաւատորմին փճացման յաջորդեց Սախալին կղզիին գրաւումը։ Ուրբաթ առաւօտ ճապոնական նաւերն երեւցան Քորսաքովսք քաղաքէն 13 մղոն դէպ ի հարաւ—արեւելք Անիւա ծոցին մէջ, 15 փոխադրանաւեր զօրք հանեցին, և թօրփիլանաւերը կրակ ըրին նաւահանգիստը պաշտպանող հրետանիին վրայ։ Սախալինի զինուորական կառավարիչ Զօր. Լիաբունով կ'ըսէ թէ եօթ մղեց թօրփիլանաւերը, բայց Ճապոնցիք անընդհատ յառաջ վարեր են իրենց գործը, և ռուս հրամատարն որչափ կրնար՝ դէմ դնելէ ետքը, օդն հանել տուեր է թնդանօթներն և կրակի տուեր է պետական շէնքերը, և դէպ ի հիւսիս քաշուեր է իր զօրքով։ Դարձեալ ռուս աղբիւրէ կ'իմանանք թէ եկող Ճապոնցիք շատ ուժով էին, ունէին երկու զրահաւոր, եօթն յածանաւ, 10 փոխադրանաւ և բազում թօրփիլանաւ։ Անշուշտ, այսչափ զօրութեամբ կարող պիտի ըլլան ճապոնական իշխանութիւնը պարտ ու պատշաճ ձեւով հաստատելու կղզիին մէջ, և բոլորովին պիտի վտարեն Ռուսերը։

Ճապոնցիք Սախալինը գրաւելով յարմարագոյն պատասխանը տուին Ռուսիոյ զինադադար խնդրելուն։ Ռուսիա արդեօք միտքէն կ'անցընէ՞ր թէ Ճապոն պիտի հաւանէր։ Ճապոն ինչ պատճառ ունի կասեցնելու իր գործողութեանց ընթացքը։ Անոնք մինչ յաջող եղան և պատերազմին մէն մի դարձուածը Ճապոնցիները լաւագոյն դիրքի մը մէջ դրաւ ի վերջոյ աւելի նպաստաւոր պայմաններով հաշտութեան հարկադրելու համար իրենց թշնամին։ Ճապոն շատ միամիտ ըլլալու է ճիշդ այս պահուն դադար հրամայելու իր զօրաց, ուրիշ բան է որ Ռուսիա այնպիսի իրական երաշխաւորութիւններ տայ որ Ճապոն վստահ ըլլայ թէ Ռուսիա պիտի ընդունի բոլոր այն պայմանները զորոնք Ծ. Արեւելքի խաղաղութեան և իր սեփական ապահովութեան համար անհրաժեշտ կ'համարի առաջարկել։ Առանց այսպիսի երաշխաւորութեան մ'ընդհատել իր նաւատորմերուն և բանակներուն շարժումները, ձրի առաւելութիւն մը տալ կ'ըլլայ Ռուսիոյ։ Յապաղումը նպաստաւոր է յաղթուած կողմին, և վնասակար է յաղթականին։ Ռուսիա հարկաւ տարբեր պատասխան մը չէր սպասեր քան ինչ որ ստացաւ ան։ Հիմակ հասկցած ըլլալու է որ Ճապոնի դիւանագէտներն ալ իրենց գործը գիտնալու մասին վար չեն մնար Ճապոնցի ծովակալներէն ու զօրապետներէն։ Բայց Ռուսիոյ կացութիւնն այնքան աննպաստ է որ ո՛ և է յարդի մը կառչելու հարկին ներքեւ կ'զգայ ինքզինք։ Զինադադար խնդրելն յարդի շատ անոյժ տեսակ մ'էր սակայն, և իր յուսահատ կառչումը ձախողութեամբ վերջացաւ։ Զօր. Լինիեւիչի հեռագրերէն կ'իմացուի որ Ճապոնցիք միայն ի Սախալին չէ որ կը գործեն։ Վերջին օրերս յարձակողական վերսկսեր են ռուս բանակին երկու կողերուն վրայ միանգամայն։

Ճապոնցիներուն Սախալին ելնելը շատ մեծ ազդեցութիւն գործեր է ի Բեդերսպուրկ, և Ծ. Արեւելքի ժողովրդոց աչքին հեղինակութեան վրայ պիտի ըլլայ ռուսական սասանութեան թէ այսքան ամիսներու պայքարէն ետքը Ճապոնցիք չկրցան դեռ կտոր մը բուն ռուսական հող գրաւել։ Արդ, Ճապոնցիք բուն ռուսական հողի վրայ են հիմա, և հոն մնալու միտք ունին։ Սախալինի թողումը հաշտութեան պայման պիտի դնեն, և իրաւունք ունին։ Կղզին բնական մեծ հարստութիւն չունի, միայն առատ ձկնարաններ ունի, զորոնք նոյն իսկ ռուսական իշխանութեան ներքեւ շահագործողները մեծ մասամբ Ճապոնցիներն էին դարձեալ։ Բայց կղզիին Ճապոնի համար ռազմային կարեւորութիւնն ակնյայտ է։ Ատով կ'ամբողջանայ կղզիներու շղթան որք փակած են Ռուսիոյ ծովեզերեայ նահանգները Խաղաղական Ովկիանոսէն, և բոլոր այս շղթան իր ձեռքին մէջ ունենալով, Ճապոն գիշերներն հանգիստ կրնայ քնանալ Վլատիվոստոքի մասին։ Սախալին նաեւ կ'իշխէ Ամուր գետի բերնին, այն մեծ ջուրի ճամբուն որ քանի մը հարիւր մղոն ասդին հիւսիսային սահմանը կ'գծէ Մանչուրիոյ։ Կ'իշխէ նաեւ Նիքոլայեւսք և Ալեքսանտրովսք քաղաքներուն որք Ռուսիոյ առաջին նաւահանգիստներն էին Խաղաղականի վրայ, Քամչաթքայի հարաւային կողմը։ Բայց Ճապոնի Սախալինը գրաւել փութալն ո՛չ միայն ռազմագիտութեան այլ և զգացումի և ազգային արժանապատուութեան խնդիր էր։ Պատերազմէն շատ առաջ, Ճապոնցիք ցաւ կ'զգային Սախալինի մասին։ Սերունդներէ ի վեր այն կղզին Ճապոնական կայսրութեան անժխտելի մէկ մասը կազմած էր։ Մեր Թօքիոյի թղթակիցը կը պատմէ թէ ի՛նչպիսի կեղծիքով մը Ռուսերը 1856ին ձեռք ձգեցին Սախալինը։ (Տեսէ՛ք վարը։) Երբ, Շօկունեան իշխանութենէն ետքը, Ճապոնցիք հասկցան թէ Ռուսիա ի՛նչպիսի խաղ մը խաղցեր է իրենց, շատ բարկացան, և հիմակ որ իշխանութիւն ունին իրենց եղած զրկանքին վերջ տալու, բնականապէս նորէն իրենց Տէրութեան հետ պիտի միացնեն կղզի մը որ անիրաւապէս ժամանակներէ ի վեր անոր մասը կազմած էր։

Բնաւ զարմանալի չէ որ ռուսական հողի մը գրաւումը խորունկ տպաւորութիւն յառաջ բերեր է ի Բեդերսպուրկ։ Հասարակ ռամիկ ժողովուրդն այսպիսի դէպք մը միայն պայծառ կրնար հասկնալ, քանի որ խելքը չի հասնիր ռազմային ճարտար և մանրամասն գործողութեանց։ Պատերազմին տրուած սխալ ուղղութեան համար նոր դատականք մը պիտի ըլլայ այս ամէնէն վերջին ձախողումը, որ կուգայ ցամաքի և ծովի վրայ ձախողումներու անօրինակ շարքի մը վրայ բարդուիլ։

ՃԱՊՈՆՑԻՔ Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆ ՍԱԽԱԼԻՆ ԿՂԶԻՆ

(«Թայմզ»ի Թօքիոյի Թղթակցէն)

Այն օրէն ի վեր որ Ճապոն սկսաւ տանիլ իր շարք մը յաղթութիւնները, Ճապոնցիք հետզհետէ ուշադրութիւննին սեւեռեցին Սախալին կղզիին վրայ, մասամբ անոր պատմական նշանակութեանն համար, այլ մանաւանդ գործնական արժէքին համար։ Քառասուն և ինն տարի առաջ— այսինքն 1856ին—Սախալին կղզիին մէջ Ճապոնի և Ռուսիոյ հողային իրաւունքները սահմանելու խնդիրն առաջին անգամ ըլլալով պաշտօնական մարմիններու ուշադրութիւնը գրաւեց։ Այդ միջոցին Ճապոնի գործերը կ'կառավարէին Դոքուկավա Շօկունները, որք արտաքին աշխարհի մէջ անցած դարձածէն տեղեակ չէին և իրենց երկիրը երկուքուկէս դար առաջ կատարեալ չէզոքացման մէջ թողած էին։ Եէտոյի կառավարական պաշտօնատարները գաղափար մը չունէին Ռուսիոյ Ծ. Ասիական տարածման քաղաքականութեան վրայ. դարձեալ, չէին գիտեր թէ Սախալինի մէջ ի՛նչ պարագաներու տակ եկած էր ռուս ժողովուրդը, ոչ ալ անոր գաղթականութեան թուականը գիտէր։ Այս պատճառաւ, երբ ծովակալ Բուդիադին, ռուս կայսեր ներկայացուցիչ, ստիպեց որ Ճապոնցիք դաշնագիր մը կնքեն իրեն հետ, Շիմոդայի մէջ, 1856 փետր. 7ին, առանց ո և է դժուարութեան հետեւեալ պայմանը կրցաւ դնել տալ դաշնագրին մէջ.—

«Գալով Սախալին կղզիին, Ճապոնի և Ռուսիոյ սահմանագիծերուն միջեւ ո և է կարգադրութիւն չպիտի ըլլայ. ցարդ ինչպէս որ եղած էր, այնպէս պիտի շարունակուին գործերը։»

Միջազգային դաշնագրի մը մէջ դրուած շատ տարօրինակ յօդուած մ'էր այս։ Որովհետեւ, Ռուսիոյ տեսակէտով, «մինչեւ ցարդ» խօսքը կ'ակնարկէր միայն երեք տարուան շրջանի մը։ Հազիւ 3 տարիէ ի վեր Ռուսիա Սախալին կղզիէն ներս մտած էր։ Ռուսիա ո և է իրաւունք չունէր Սախալինը գրաւելու։ Արեւելեան Սիպերիոյ մէջ Մուրավիէվի ընդհանուր կառավարիչ անուանուելէն ի վեր (1847) Ռուսիա Ծ. Արեւելքի մէջ կրցաւ ծաւալիլ «պատնէշին վրայի մարդուն» շնորհիւ. այդ մարդը Նէվէլսքոյն էր։ Այս անձն էր որ ինքն իր գլխուն և առանց Մուրավիէվի գիտակցութեան, սկսաւ Ամուր գետը գրաւել, Նիքոլայէվսքի մէջ ռուս դրօշը պարզելով. այս կերպով Ռուսիա պատռած եղաւ Ներչինսքի Դաշնագիրը, ինչպէս Ռուսիա սովոր է արդէն ընել։ Նէվէլսքոյն էր որ, միեւնոյն տարին (1852) արշաւախումբ մը ղրկեց խուզարկելու համար Սախալին կղզին, զոր ինքն իսկ գտած էր։ Դարձեալ, Նէվէլսքոյ էր որ յաջորդ տարին Սախալին կղզին շուրջ խուզարկութիւն մը կատարեց, և հարաւ արեւելեան ափանց վրայ հաստատեց առաջին ռուս կայանը՝ Իլինսքի։ Այդ միջոցին Իլինսքի մէջ հազիւ վեց ռուս գաղթական կար։ Մուրավիէվ վրաք, հարաւ արեւելեան ափանց վրայ, հաստատուեցաւ յաջորդ տարին (1854), աւելի փոքրաթիւ Ռուսերով։ Այսուհանդերձ, այս կէտերուն վրայ ռուսական դրօշ պարզուիլը կ'նշանակէր թէ Ռուսիա իր հողին կցած է նաեւ Սախալին կղզին և արդէն նախապէս ռուս կայսրն ալ պաշտօնապէս վաւերացուցած էր Սախալինի կցումը ռուսական կայսրութեան։ Բեդերսպուրկի իշխանութիւնք լաւ գիտէին թէ այս կերպով Ճապոն միշտ յայտարարած էր թէ Սախալինի տէրն ինքն է։ Բայց Սախալին ռազմագիտական տեսակէտով անհրաժեշտ պէտք մը դարձաւ Ռուսիոյ, անմիջապէս որ Ամուր գետին վրայ հաստատուեցաւ ան և Ռուսիա ամէն անգամ որ բանի մը պէտք ունենայ, արդէն իր տեսակէտով ինքզինքն արդարացուցած կ'ըլլայ։

Սակայն և այնպէս, այս կարգադրութիւնը սա հետաքրքրական արդիւնքն ունեցաւ որ, երբ ծովակալ Բուդիադին 1856ին Ճապոնի հետ դաշնագիր մը կնքել ուզեց երկու յիշատակներ վրդովում պատճառեցին իրեն — առաջին՝ սա թէ երեք տարի առաջ նոյն ինքն Ծով. Բուդիադին համամիտ էր Ռուս արտաքին գործոց նախարար՝ Կոմս Նէսէլրոտի, որ կ'պնդէր թէ, եթէ Սախալին Ռուսիոյ կցուի, Ճապոնի հետ կնճռոտութիւն յառաջ կուգայ. երկրորդ՝ թէ մինչեւ երեք տարի առաջ ոչ մէկ Ռուսական հպատակ ոտք կոխած էր կղզիին վրայ։ Ռուս ծովակալը անշուշտ բաւական զուարճացաւ, երբ տեսաւ որ այդ պարագաներուն տակ իսկ Ճապոնցի պատուիրակները համաձայնեցան որ Սախալինի մէջ Ռուսիոյ և Ճապոնի ստացուածքներուն միջեւ ոեւէ սահմանագիծ չպիտի գծուի, և թէ գործերը առաջի պէս պիտի ընթանան։ Բայց աւելորդ իսկ է ըսել թէ գործերը եղածին պէս չշարունակեցին։ Քանի տարիներն անցան, Եէտօ լուր կ'հասնէր թէ Ռուսք օր օրի կ'ընդարձակեն իրենց ազդեցութեան շրջանակը Սախալինի մէջ, և վերջապէս Դոքուկավայի պաշտօնատարները շատ իրար անցնելով յատուկ պատուիրակներ ղրկեցին դիտողութիւն ընելու համար։ Այն ատեն ալ, (1862) ինչպէս միշտ, Ճապոնցիք պատրաստ էին իրաւախոհութիւն մը կնքելու։

Զուգահեռականի հինգերորդ աստիճանը գրեթէ ճիշդ երկու հաւասար մասի կը բաժնէ Սախալինը, այս պատճառաւ Ճապոնցի պատուիրակներն առաջարկեցին որ սահմանագիծն այդ կէտն ըլլայ։ Բայց Ռուսք—նոյն այն Ռուսերն որք 1903ին առարկեցին թէ զուգահեռականի 39րդ աստիճանն յարմարագոյն սահմանագիծն է Քորէայի չէզոք շրջանակին համար — կ'ծաղրէին Ճապոնցիները թէ այսքան անշօշափելի սահմանագիծ կարելի՞ է որոշել։ Անտարակոյս, ըսին, այս տեսակ կարգադրութիւն մը կնճռոտութեանց տեղի պիտի տայ։ Ճապոնցի պատուիրակները կարո՞ղ էին ցոյց տալ ճիշդ առ ճիշդ Սախալինի այն կէտերը, որ զուգահեռականի 50րդ. աստիճանին վրայ կ'իյնար. Ճապոնցիք չէին կրնար։ Ոչ ոք կարող էր։ «Այն ատեն, ըսին Ռուսք, լաւագոյն է արդի կարգադրութիւնը պահել, կամ, եթէ անպատճառ սահմանագիծ մը կ'ուզէք, Անիւայի ծովախորշին մէջէն քաշենք։» Անիւա ծովախորշը Սախալինի հարաւային ծայրագոյն կէտն է։ Այս անցքերը գրի առնող Ճապոնցի պատմագիր մը կ'շարունակէ. «Ուրեմն Ճապոնցի պատուիրակներն լաւ հասկցան թէ Ռուսք միտքերնին դրած են ամբողջ կղզին գրաւել. ըստ այսմ Ետօի կառավարութեան տեղեկագիր տուին։» Բայց այդ օրերուն Ետօի ձեռքերը զօրաւոր չէին։ Դոքուկավա Շօկունէզի իշխանութիւնն հարկ դատեց արտաքին գործերու չխառնուիլ։ Սախալին իր ճակատագրին թողուեցաւ։ Հինգ տարի վերջ Ճապոնի կառավարութիւնը պատուիրակ ղրկեց Եւրոպա, բայց Բեդերսպուրկի մէջ իրենց յայտարարուեցաւ թէ ամբողջ Սախալին պէտք է ռուսական հող նկատել. ասոր փոխարէն Ճապոնի կուտային Իդուրուբ կոչուած անկարեւոր կղզին, և երեք մերձակայ աննշան կղզիներ։ Ճապոնցի պատուիրակները մերժեցին, որով, որոշուեցաւ թէ երկու Տէրութեանց հպատակներն ազատ են Սախալինի մէջ ուզած տեղերնին հաստատուելու։

Այլ սակայն Ռուսք աւելի խորամանկ ըլլալով գիտէին առանց գաղթական ղըրկելու՝ գաղթավայր հիմնելու գաղտնիքը. անոնք անգոյ անուններով տակաւ գրաւեցին կղզիին «անըմակ մասերը», այնպէս որ 1875ին Ճապոնի ուրիշ բան չմնաց ընելիք, այլ միայն Սախալինէն դուրս ելլել, փոխարէն ստանալով Քուրիլ կղզին, որուն վրայ Ռուսիոյ չափ ինքն ալ իրաւունք ունէր արդէն։ Սախալին ձկնորսութեան շատ յարմար վայր մ'է։ 1893ին Ճապոնցիք 1,192,404 եէն արժողութեամբ ձուկ բռնեցին, իսկ Ռուսք՝ 1,679,607 եէնի, համագումար՝ 287 հազար ոսկերլին. այս գումարին մէկ քանի պատիկը կարելի է ձեռք ձգել, եթէ Ճապոնցիները բոլորովին ազատ ըլլան։ Բաց աստի Սախալին ամէն տարի 200,000 ոսկերլինի ձուկի աղը կ'ղրկէ Ճապոն. եթէ այս աղը չղրկուի, Ճապոնի հողագործները մեծ անձկութեան կ'մատնուին։ Այս պատճառաւ Սախալին գտնուող Ճապոնցիները ներկայ պատերազմին սկիզբը խնդրեցին իրենց կառավարութենէն որ զինեալ արշաւախումբ մը ղրկէ իրենց, կղզին վերստին ձեռք ձգելու համար. հակառակ պարագային, ձկնորսները կ'խնդրէին որ կարենան ամրապէս զինուիլ։ Այն ատեն Ճապոնի կառավարութիւնը չէր կարող գոհացում տալ իրենց, բայց ամէն պարագայի մէջ ուշադրութիւնը դարձուց Սախալինի վրայ, վերջնապէս զայն գրաւելու համար։

(The Times, Յուլիս 10.)

ԼՈՐՏ ԼԷՆՍՏԱՈՒՆԻ ՃԱՌԸ. —Արտաքին Գործոց Նախարար Լորտ Լէնստաուն Ամերիկայի Ազգային Տօնին օրն հետեւեալ բաժակաճառն արտասանեց Լոնտոնի ամերիկեան գաղութին կողմէ տրուած հանդիսական հացկերոյթին մէջ.—«Այս պահուս, ուր կ'շարունակուի ամէնէն ահաւոր ու ամէնէն աւերիչ պատերազմը, այս պահուս, ուր կ'զգանք այս ահեղ պատերազմին արհաւիրքները, այս պահուս՝ ուր ամէն ազգերու մէջ խաղաղութեան ձգտում մը կ'տեսնուի, կարելի՞ է աւելի մեծ ծառայութիւն մը երեւակայել ի շահ քաղաքակրթութեան ու մարդկութեան, քան այն ծառայութիւնը զոր կ'մատուցանէ Մր. Րուզվէլդ։ Նախագահ Րուզվէլդ մեզ հրաւիրեց ներկայ պատերազմէն վերջ ժողով մը գումարել, քննելու համար թէ կարելի չէ՞ արդեօք ապագային մեղմել պատերազմի արհաւիրքները։» Միացեալ Նահանգաց դեսպան Մր. Հուայթլօ Րայտ ըսաւ թէ Մր. Րուզվէլդ այժմ քաղաքակրթեալ ազգերու մէջ ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկն է.—«Ի՛նչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը, Նախագահն հեռատարմաբար թարգման կանգնեցաւ Միացեալ Նահանգաց ամենաբարձր ըղձանքներուն։ Բոլոր անոնք որ ամբողջ աշխարհի մէջ պաշտպան են մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան դատին, պէտք է ողջունեն իր մէջ՝ մարդկութեան ուղղամիտ, զգօն և քաջասիրտ մէկ ծառայողը։» (Տոփս)

ԲԱՍԻՆԻ ԵՒ ՐՕԶԷՆ. —Կոմս Բասինի հաշտութեան բանակցութեան ատեն Մատրիտի դեսպան կոչուելուն համար դառնացած է, և յայտնապէս հակակրութիւն մը կ'ցուցնէ պարոն Րօզէնի որ անցեալ օր Ուաշինկդըն հասաւ։ Ռուս դեսպանատունէն ոչ ոք ընդառաջ գնաց ընդունելու զինքը, որ առանձինն պանդոկ մ'իջաւ փոխանակ դեսպանատուն երթալու։ Երեկոյին կոմս Բասինի և պարոն Րօզէն միատեղ ճաշեցին, բայց իրենց տեսակցութիւնը շատ պաղ էր։ Բասինի կ'պնդէ միշտ թէ պէտք է շարունակել պատերազմը, մինչ պարոն Րօզէն հաշտութեան կողմն է։ Բասինի կ'գանգատի թէ Ուաշինկդընի դեսպանաց երիցագոյնն ըլլալուն հակառակ անկարեւոր դիրք մ'ունի և իր դեսպանատան քարտուղարներն իսկ չեն այցելեր և տեղեկութիւն չեն տար իրեն, և ինք լրագրաց թղթակիցներուն կ'դիմէ լուր առնելու համար։

«ՍԷՆԴ ՔԻԼՏԱ»Ի ԽՆԴԻՐԸ. —Թանի Մարսիլիոյ թղթակիցը կ'հեռագրէ Յուլիս 9 թուով.—«Այս առտու հոս հասաւ Պոմպէյէ Էմփէրր շոգենաւն որուն մէջ կ'գտնուէին անգլ. Սէնդ Քիլտա շոգենաւուն նաւազները։ Այս նաւ, ինչպէս կ'յիշուի, Յուլիս 4ին ընկղմեցաւ ռուս Տնէեբէր յածանաւին կողմէ, Հօնկ Քօնկէ երեք մըղոն հեռու։ Սէնդ Քիլտայի նաւապետն հետեւեալ կերպով պատմեց Ռուսաց կողմէ իր շոգենաւին ընկղմուելուն պարագաները.—Մեր շոգենաւը կ'վերաբերէր Լիվըրբուլի Րէնքին Կիլմօր և Ընկերութեան, տասներկու եւրոպացի և քառասուն չինացի նաւազ կար իր մէջ։ Անցեալ Յունիս 4ին մեկնեցանք Սինկաբուրէ, ընդհանուր ապրանք բեռցած՝ Հօնկ Քօնկ և Եօքոհամա կ'երթայինք։ Նոյն օրը, իրիկուան ժամը հինգին, ռուս Տնէեբէր յածանաւը մօտեցաւ մեզի ու նշանացի հրամայեց որ կանգ առնենք, Ապա, ըսաւ մեզ որ մեր մակոյկները վար իջեցնենք և յածանաւ փոխադրենք նաւազները։ Երբ իր հրամանը կատարեցինք, Ս. Քիլտա ընկղմուեցաւ Սինկաբուրի հարաւակողմը։ Չինացիք հոլանտական շոգենաւու մը յանձնուեցան, որ փոխադրեց զանոնք իրենց հայրենիքը, մինչ մեզ կ'շարունակէինք մեր ճամբան մինչեւ Բօր Սայիտ։ Կ'կարծէինք որ հոն պիտի վերջանար Տնէեբէր յածանաւով մեր ճամբորդութիւնը, բայց սխալած էինք. զի ռուս հրամատարն ըսաւ թէ իբր գերի վար պիտի դնէ զմեզ ու պիտի տանի Ռուսիա։ Հրամատարին այս յայտարարութիւնն հաղորդեցինք անգլ. հիւպատոսին որ անմիջապէս լուր տուաւ նաւահանգիստ գըտնուող Սֆօքս և Լէնտէօֆըր մարտանաւերուն, որոնց ապաներուն ազդու ընթացքին շնորհիւ ազատ թողուեցանք։ Տնէեբէր ճամբան շարունակեց դէպի Լիպաւ, մինչ մենք նստանք Էմփէր շոգենաւը։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍ. ԸՆԴԾՈՎԵԱՑԻՆ ԱՂԷՏԸ.—Ֆրանսայի ծովային նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ուղղեց Մամուլին.—Հակառակ շրջած զրոյցներուն՝ Ֆարֆատէ սուզականաւը ջուրին երեսը չհանուեցաւ։ Ծովային նախարարութիւնն այս իրիկուն հեռագիր մը ստացաւ՝ ծանուցանող թէ ազատարար նաւերու շնորհիւ գերագոյն ջանքեր կ'ըլլան և յոյս կայ որ մինչեւ վաղը ջուրին երեսն հանուի։ Մէջը գտնուող նաւազներն այլ եւս չեն պատասխաներ տրուած նշաններուն. թէպէտ յաջողումը կրնայ մահ յառաջ բերել, բայց յուսահատելու չենք դեռ։

ԽՈՒԼ ՀԱՄՐԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. —Մօտերս Նիւ Եորքի մէջ տեղի պիտի ունենայ խուլ համրերու դատավարութիւն մը։ Պիտի կանչուին յիսուն վաթսունի մօտ վկաներ, որք ամէնն ալ խուլ համր են, ինչպէս նաեւ ամբաստանեալ և ամբաստանող կողմերը։ Դատավարութեան բուն պատճառն յայտնի չէ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԱՅՐ ԹԱԳՈՒՀԻՆ. — Միլանէն կ'տեղեկացնեն թէ Մարկարիդա թագուհին մօտերս Ճապոն պիտի այցելէ։ Թագուհին մէկ քանի օր առաջ Քրէմօնայի մէջ Պոնոմէլլի եպիսկոպոսին հետ տեսակցած պահուն հիացում յայտնեց Ճապոնցիներուն հերոսութեան և առաքինութեանց վրայ, յարելով թէ շատ կ'փափաքի քիչ ատենէն Ճապոն այցելել։ Բայց ուղեւորութեան համար ցարդ ո և է կարգադրութիւն չէ եղած։

ՓԱՐԻԶԻ ՄՈՒԿԵՐԸ.—Փարիզի մէջ քօջ կին մը կ'գտնուի։ Այս կինը մուկ մը տեսեր է, և երբ մուկը սկսեր է փախչիլ, ինքն ալ վազեր է, բայց ոչ թէ հակառակ ուղղութեամբ, այլ մուկին ետեւէն։ Արդարեւ ասոր հաւատալ քիչ մը դժուար է, բայց ապացոյց ունի թէ ինչ է։ Այս հալածումին արդիւնքն այն եղաւ սակայն, որ կինը տախտակամածին մէկ ծակին մէջ ինկաւ։ Դժբախտաբար բացատրուած չէ թէ կինն ինչո՞ւ ծակին մէջ ինկաւ, կամ այդ ծակը մուկին կ'վերաբերէր թէ ուրիշի մը. այսպէս կամ այնպէս կինը տախտակամածին տակ գտաւ արկղ մը, որուն մէջ 200 ոսկերլինի ոսկեդրամ կար։ Հիմա կինը նորէն մուկ փնտռելու վրայ է։ Կ'ըսուի թէ Փարիզի բարձր դասու շրջանակին մէջ մուկերը պատիւ ստացած են հիմա։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՑԵՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Անթաքիոյ (Սելանիկ) գայմագամ անուանուեցաւ Թրնովայի (Եանինէ) գայմագամ Վասաֆ պէյ, որուն յաջորդեց Այնարոզի գայմագամ Րամի պէյ։ —Ուլլայի Բ. աստիճան տրուեցաւ հաշուակալութեան դիւանի Ա. միւմէյյիզ Հասան Շիւքրի էֆէնտիի։ —Բ. Օսմանիէ պատուանշան շնորհուեցաւ Պոլսոյ գերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդ Մ. ֆոն Լայպցիկէրի և Իզմիրի ընդհ. հիւպատոս Մ. Մութմանի։

ՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՐՔՈՒՄ. —Սօֆիէի մէջ կ'կարդանք.—«Սօֆիայի մէջ սկսաւ հրատարակուիլ Գոռէն դը Սօֆի անուն նոր լրագիր մը, ինչպէս կ'հասկցուի մեր ապարանը ղրկուած օրինակներէ։ Սկսանք կարդալ լրագիրը՝ հասկնալու համար թէ ի՛նչ ուղղութեան կ'հետեւի, և վերջապէս հասկցանք թէ այս լրագիրը, որուն դեռ հինգ թիւերը միայն հրատարակուած են, բացարձակապէս զուրկ է լրջութենէ, և ծայրէ ի ծայր լեցուն է ստութիւններով։ Այս խայտառակ թերթն հաստատուած է ստութիւններ հրատարակելու համար, և կ'գրէ որ իբր թէ ուրեք ուրեք հարկահաւաքները գրաւեր կամ կոտրեր են պարտականներու երկրագործական գործիքները, ծախեր են իրենց պարտքը չկրնալ տուող հողագործներու լծվար անասունները, եւ իբր թէ նոյն իսկ ստիպեր են այսպիսի երկրագործները՝ որ իրենց պարտքին փոխարէն թողուն իրենց հողին մէկ մասը։ Գոռէն դը Սօֆի կ'գրէ նաեւ թէ մարդիկ ոմանք վաշխով դրամ փոխ կուտան երկրագործներուն, գրաւ առնելով անոնց հողերը, և եթէ դրամը չհատուցուի, վերջնականապէս կ'գրաւեն անոնց հողերը։ Լրագրի մը, լրագրապետի մը հիմնական և թերեւս ուսակ պարտականութիւնն է ամէն լսածներն ու իմացածներն անմիջապէս իբր ճշմարիտ իրողութիւն չանցընել իր լրագրին մէջ, այլ լաւ մը քննել իմացածները, եւ անոնց ճշմարտութեան ու անկողմնակալութեան համոզուելէ վերջը միայն հրատարակել, որով հրատարակուած լուրն այլ եւս հերքում և առարկութիւն չի վերցներ։ Բայց Գոռէն դը Սօֆի այս կանոնին չի հետեւիր, այլ ընդհակառակն իր ընթացքը ցոյց կուտայ թէ յօդակապէս հիմնուած է գործիք ըլլալու համար վատ մարդոց ձեռքին մէջ։ Աշխարհահռչակ է Օսմ. կառավարութեան արդարասիրութիւնը. հետեւաբար, սուտը գիտցող խմբագիրը միայն կրնայ գտնել կարծող թէ բռնութիւն կ'բանեցուի տուրքերը գանձելու համար, լծվար և ընտանի անասունները կ'գրաւուին, և հողագործական գործիքները կ'կոտրուին։ Շնորհիւ Վեհ. ԿԱՅՍԵՐ, առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան, ամէն տեսակ դիւրութիւն և օգնութիւն կ'ընձեռուի հողագործներուն, սերմնցու հայթայթելու անկարող հողագործներուն պէտք եղածին չափ դրամ կ'տրուի Երկրագործական Դրամատան կողմէ, երկրագործներու հանգստութեան համար Եւրոպայէ և Ամերիկայէ հողագործական գործիքներ բերել կ'տրուին, և կայս. գաւառները ղրկուելով, անոնց գործածութեան կերպը կ'ուսուցուի երկրագործներուն՝ քննիչներու և պաշտօնեաներու կողմէ, հարկ եղած միջոցները ձեռք կ'առնուին ընտանի անասունները բազմացնելու և անոնց տեսակն ազնուացնելու համար։ Այս ճշմարտութիւններուն արձագանգ կ'ըլլան ամէն օր, Օսմ. մայրաքաղաքին և ուրիշ քաղաքներուն մէջ թուրքերէն և այլ լեզուներով հրատարակուող լրագիրները, մինչ Գոռէն դը Սօֆի առանց ի նկատ առնելու բոլոր այս իրողութիւնները, վատ և ստահոդ հրատարակութիւններ կ'ընէ, ցոյց տալով որ ինք այս ուղղութեան պիտի հետեւի։ Հետեւաբար, այլ եւս աւելորդ կը համարինք ուրիշ բան մը գրել վերոյիշեալ ստութիւններն հերքելու համար։»

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նախարար Բարձր. Մէմտուհ փաշա մէկ քանի օրէ ի վեր տկար ըլլալով, չի կրնար յաճախել իր պաշտօնատեղին։ Վեհ. ԿԱՅՍՐԸ բարեհաճեցաւ Ն. Բարձրապատուութեան որպիսութիւնն հարցնել երէկ, և ոննեկապետ Ֆայիզ պէյը ղրկել Բարձր. Մէմտուհ փաշայի Գուրուչէշմէի ապարանքը։ Գոհութեամբ կ'ծանուցանենք թէ Բարձր. Մէմտուհ փաշա վաղուընէ սկսեալ պիտի յաճախէ իր պաշտօնատեղին։

ՀԱՄԱ—ՀԱԼԷՊ երկաթուղւոյ գծին շինութիւնները պիտի սկսին մօտերս և ճարտարագէտներն այս օրերս Պէյրութ կը հասնին։ Գծին շինութիւնը պիտի աւարտի 1½ տարիէն. 143 քիլոմեդր երկայնութիւն մը պիտի ունենայ, պիտի անցնի Խանէ, Մէզիխանէ, Մարէթ—Իւլ—Նամանէ և Սարագապէ, և հանգրուանը պիտի ըլլայ Հալէպ. ամբողջ գիծը մէկ կամուրջ միայն պիտի ունենայ՝ Ասի գետին վրայ։

ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Վիեննական լրագիրները կ'ծանուցանեն թէ 15 օր առաջ Հայ մը Իւնիոն դրամատանը կ'ներկայանայ՝ ձեռքն ունենալով Րումէլիի երկաթուղւոյ թիւ 120,289 պարտաթուղթը, և յայտնելով թէ այս թիւը 150,000 ֆր. շահած է, կ'պահանջէ որ անմիջապէս իրեն վճարուի սոյն գումարը։ Դրամատան պաշտօնէութիւնը, յետ քննութեան, արդարեւ կ'տեսնէ թէ ներկայացուած թիւը շահած է 150,000 ֆր., բայց կ'ըսէ ներկայացողին թէ պէտք է մէկ քանի օր սպասել, մինչեւ որ իրողութիւնն հաղորդուի Պոլիս։ Ասոր վրայ, Հայը կուտայ իր հասցէն և կ'ըսէ թէ Նուպաօ փողոց պանդոկ մը կ'բնակի, և այնտեղ կ'սպասէ Պոլսէն տրուելիք պատասխանին։ Հայուն ներկայացուցած պարտաթուղթն անմիջապէս կ'ղրկուի Պոլիս, ուրկէ կ'հեռագրուի Իւնիոն դրամատան թէ ներկայացուած թուղթը խարդախուած է, զի բուն թիւն է 20,289, և ետքն աւելցուած է 1ը, որով եղեր է 120,289։ Դրամատան կողմէ այս խարդախութիւնն իմաց տրուեցաւ ոստիկանութեան, որ ձերբակալեց այս թիւը ներկայացնողը։ Այս մարդուն անունն է Յովսէփ Յակոբեանց, զորգի և այլ այս տեսակ ապրանքներու յանձնակատար, Վանեցի, 32 տարեկան, և ամուսնացեալ։ Հարցաքննութեան պահուն ըսաւ թէ հօրմէն մնացած էր այս պարտաթուղթը, և միշտ իր քով մնացած էր։ Վերջերս միայն իմացաւ թէ 150,000 ֆր. վիճակեցաւ իր թիւին, և դրամը գանձելու համար ներկայացաւ դրամատուն։ Բայց ոստիկանութիւնն ա՛լ աւելի խստացնելով հարցաքննութիւնը, Յովսէփ Յակոբեանց ի վերջոյ խոստովանեցաւ թէ այս խարդախ պարտաթուղթը 675 ֆրանքի գնեց Գրիգոր Ջալղըզեան անուն կեղծարարէ մը, զոր ճանչցած էր Պաթումի մէջ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Մաքսային վերատեսուչ Հասան Ֆէհմի փաշա, Տէֆթէրհանէի վերատեսուչ Զիհնի փաշա, Հռոմի Օսմ. դեսպան Րէշիտ պէյ, Օսմ. Հանր. Պարտուց վարչական Խորհրդոյ նախագահ Մր. Ատամ Պլոք երէկ տեսակցեցան Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին հետ։—Րէշիտ պէյ տեսակցեցաւ նաեւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։—Առողջապահական ժողովոյ Բ. նախագահ Ահմէտ Միտհատ էֆ. և նոյն ժողովոյ Ա. քարտուղար Ահմէտ Րագըպ պէյ, քարանդինայի ընդհ. քննիչ Տուգա փաշա, երէկ տեսակցեցան արտաքին և առողջապահական գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ, անոր ապարանքին մէջ, առողջապահական խնդիրներու վրայ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Դամասկոսէ կ'գրուի թէ Թէնպէքիի պաշտօնատան մէջ գողութիւն մը գործուեցաւ։ Գողերը գիշերային մտեր են հոն, և մինչեւ յաջորդ իրիկունը (կիրակի) պահուըտած կեցեր են։ Կիրակի գիշեր մտեր են Ընկերութեան Տնօրէնի փոխանորդ Մ. Ալպէրթիի վաճառատունը, և դրամարկղը կոտրելով, գողցեր են Մ. Ալպէրթիի 49 ոսկին, և Ընկերութեան յատուկ 2000 ղղ.ի Մէճիտիէ և 900 ղղ.ի նամականիշ։ Քննութիւն կ'կատարուի այս գողութեան վրայ։

ԱՐԿԱԾ.— Անցեալ Եշ., Պոլսէ Սելանիկ գացող կառախումբը Տրամայէ ճամբան կ'շարունակէր, երբ 190րդ քիլոմեդրին վրայ վայրաշարժն արկածով փճացուեցաւ, և կառախումբը դարձաւ Տրամա, հարկ եղած նորոգութիւններն ի գործ դրուելու համար։ Այս պատճառաւ կառախումբն Ուրբաթ գիշեր, որոշեալ ժամանակէն 3—4 ժամ ուշ ժամանած է Սելանիկ։

—Կէտիկ—Փաշա, Պալի Փաշայի զառիվերին վրայ, դերձակ Տիմիթրիի 7ամեայ աղջիկն երէկ յանկարծ վար ինկաւ տանը պատշգամէն և գլխէն ու մարմնոյն այլ և այլ մասերէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

ՑՈՐԵՆ.—Երէկ 6 վակոն ցորեն հասաւ Անատոլուէ։ Գիները տկար։

Քրոնիկ Հայ Եկեղեցւոյ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Երուսաղէմի հաշուոց Քննիչ Յանձնաժողովին երէկի նիստէն բացակայ էր միայն Վահան էֆ. Սուրէննեան, եկեղեցագործական ու դպրոցագործական քննիչը, որ նամակաւ յայտնած էր առժամապէս Հերէքէ երթալը պաշտօնական գործով։

Յանձնաժողովը կ'քններ այն չորս տարուան հաշիւներն որք Կեդրոնի Ժողովական հաստատութիւնն ընդունած վերջին հաշիւներն են, որոցմէ ետքը 12 տարիներու հաշիւք ո՛չ մատուցուած են ի Կեդրոն ո՛չ ալ հաստատուած։ Սոյն պահուն, ըստ հրաւէրի, Յանձնաժողովին ներկայացաւ Ղեւոնդ Վրդ., որ հարցուց թէ Յանձնաժողովն որո՞վ իրաւասութեամբ կ'հրաւիրէ զինք, իբրեւ ի՞նչ կ'նկատէ զինք, ո՞վ է իր ամբաստանիչը, կամ որդեօք իբրեւ ամբաստանեա՞լ կ'համարեն զինք, են., են.։

Ատենապետ Վսեմ. Գրիգոր էֆ. Խաբըեան և Միհրան էֆ. Սէֆեան պատասխանեցին թէ աւելորդ է այսպիսի ձեւակերպութիւններով ժամավաճառ ըլլալ, որովհետեւ գործը խիստ պարզ է, և անկեղծօրէն նկատուելով, բացատրութեան չի կարօտիր։ Ղեւոնդ Վրդ. քառորդ դարէ ի վեր Երուսաղէմի Վանքին Ելեւմտից Տեսուչն էր։ Վերջին 12 տարիներու հաշիւները չէին վաւերացուած Միաբանական Ժողովէն և Կեդրոնին չէին մատուցուած, ինչպէս կ'պահանջէր օրէնքը։ Հիմակ ինք այն հաշիւները մատուցեր է Կեդրոնին, և եկեր է անձամբ բացատրելու զանոնք։ Այս բացատրութիւնն է որ իրմէ պիտի խնդրուի, նոյն իսկ Միաբանութեան օգտին համար, որ այսօր դարձեալ պարտքի տակ է, և Յանձնաժողովը Ղեւոնդ Վրդ.ին տալիք լուսաբանութիւններովը պիտի աշխատի որոշել պարտքին պատճառները, և գտնելու և մէյ մ'ալ պարտք չգոյացնելու միջոցները ծրագրել։ Այս նախնական աշխատութեան համար Ղեւոնդ Վրդ.ի գործակցութիւնն անհրաժեշտ է։ Մնացեալը կ'պատկանի Ազգ. Վարչութեան որոշման։

Փոխադարձ հաշտարար խօսքերով ողջունուած և դիւրացած, հարցումներն ու պատասխանները գոհացուցիչ կերպով շարունակուեցան բաւական ժամանակ, իբրեւ նախապատրաստութիւն կատարելի հաշուեքննութեան։

Ղեւոնդ Վրդ.ի տուած բացատրութեանց հիմն և ուղն ու ծուծն այս է թէ «Երուսաղէմի Վանքը միշտ պարտք ունի, և միշտ պարտք ունեցած է, զի մատակարարութիւնն ամէն տարի կ'բանայ 1,000 լիրայէն մինչեւ 3,500 լիրա։ Թէ կեդր. Վարչութիւնն ալ գիտէ այսպէս ըլլալը։ Թէ այն չորս վերջին տարեկան հաշիւներն որք Ժողովական հաստատութիւն ընդուներ էին Պոլսոյ մէջ 13 տարի առաջ, նմանապէս բացով հաւասարակշռուեր են. ուրեմն Կեդրոնն այն ատենէն ալ ճանչցեր է Վանքին պարտքը. Թէ, իր մասին, ինք միշտ բողոքած է արտաքոյ կարգի ծախքերու դէմ, զորոնք իր ստորադասները, մանաւանդ Տեսչութիւններն ըրած են Պատրիարքին հրամանաւ. Թէ իր դիտողութիւնք արձանագրուած են, զորս կարող է ապացուցանել պաշտօնական Թուղթեր ի մէջ բերելով. Թէ Վանքն երբեք կանոնաւոր Ելմտացոյց չէ ունեցած, զի հասոյթներն երբեմն պակաս եղած են նախահաշուածէն, մինչ արտաքոյ կարգի ծախքեր հարկ դրած է Վանքին սեփական վիճակը. Թէ հաշուեխնդիրներուն իրեն դէմ յարուցած խնդիրը լոկ անձնական է, և անոնց ալ բուն թելադրիչն է Տ. Յարութիւն Պատրիարքին անձնական ատենադպիրը Պ. Աւետիս, որ իրեն դէմ անձնական քէն ունի, զինք ժամանակաւ պաշտօնէ զրկել տուած ըլլալուն համար,» են.։

Այս է Ղեւոնդ Վրդ.ին ինքնապաշտպանութեան ընդհանուր դրութիւնը, զոր մեզ եւս բացատրեց իր Պոլիս հասնելուն հետեւեալ օրը, Երուսաղէմատան մէջ, իբր մէկ ժամու խօսակցութեամբ, և նոյնը կրկնած է երկիցս ու երիցս Ս. Պատրիարք Հօր, և ետքն ալ Քննիչ Յանձնաժողովին։

Ղեւոնդ Վրդ.ի տարակուսութիւններէն ոմանք քննուելու կ'կարօտին վարչական սկզբունքի տեսակէտով։ Ուրիշներ ալ քննուելու կ'կարօտին հաշիւներու ճշտութեան տեսակէտով։

Սկզբունքի տեսակէտով քննուելու կը կարօտի անպատասխանատու դերը զոր ինքն իրեն կ'վերագրէ, երբ կ'պնդէ թէ, բովանդակ Միաբանութեան Ելեւմտից Տեսուչն և Տնօրէն Ժողովին անդամն ու ատենապետն ըլլալով հանդերձ, պատասխանատու չէր ստորադաս Տեսչութիւններուն ըրած ծախքերուն համար, և անզօր էր զանոնք սանձահարելու և հակակշռելու։ Սա՞յդ է միթէ որ Ելեւմտից Տեսչին բոլոր իրաւասութիւնն ու բոլոր պատասխանատուութիւնը կ'կայանան մանաւանդ Տեսչութիւններուն ղրկած հաշիւները գումարելու, արձանագրելու, և տարւոյն վերջը Տնօրէն Ժողովին մատուցանելու լոկ գրագրական կամ քարտուղարական աշխատութեան մէջ։

Գալով հաշուական մասին, Ելեւմտից նոր Տեսուչ Մատթէոս Վրդ.ին ղրկած մանրամասնութիւններէն կ'իմացուի թէ Ղեւոնդ Վրդ.ին մատուցած 10 տարուան հաշիւներուն մէջ բազում ինչ կայ բացատրութեան կարօտ, իբրեւ մատակարարութեան սխալ, կամ իբրեւ նպատակաւոր արձանագրութիւն։ Ասոնք առանձին բաղդատութեան ու բացատրութեան կ'կարօտին, դէմ դէմի բերելու համար երկուքին ըսածները։

Բայց նաեւ բացատրութեան կ'կարօտին բազում կէտեր որք բնաւ չեն ակնարկուած յիշեալ մատուցուած հաշիւներուն մէջ։

Այս կարգին մէջ առաջին տեղը կ'բռնէ Աղեքսանդրիոյ 100,000 լիրա արժող գետնին 26,000 լիրայի ծախուիլը՝ գործակցութեամբ Ղեւոնդ Վրդ.ին և Վահրամ Վրդ.ին։ Այս գործառնութեան մէջ թէ՛ մէկ և թէ միւս Վրդ.ին ստացած միջնորդչէքներուն գումարն ալ ճշտուելու պէտք ունի, քանի որ տարբեր տարբեր սակեր և գումարներ յիշուած են։

Բայց որչափ կարեւոր ըլլայ անձնական պատասխանատուութեան խնդիրը, որ վերջապէս անցեալին խնդիրն է, անշուշտ թէ՛ ներկային և թէ ապագային համար մեծագոյն կշիռ ունենալ սահմանուած է Ելմտացոյցի չգոյութեան և Պարտքի գոյութեան ու յառաճուն գոյացման վտանգալից սպառնալից կրկին հարցը։

Այս առթիւ ալ նկատելի է որ Պարտուց գոյացումն այնքան զրուցուածին պէս կանոնաւոր ընթացք չէ ունեցեր, զի 1900ին, շնորհիւ Աշըգեան կտակի 6,000 լիրային, շնորհիւ Աղեքսանդրիոյ հողին վաճառման և գաւառներէն պարտաւորիչ վճարման, տոկոսաւոր պարտքն իջեր է մինչեւ հինգ հարիւր լիրայի, բայց ապա յանկարծ մեծաքանակ պարտք գոյանալով քսան հազար լիրան անցեր է լոկ տոկոսաւոր պարտքը։ Վերջին տարիներու այս յեղաշրջեալ և բազմապատկեալ կնճռոտ կացութիւնն ա՛լ աւելի խնամոտ քննութիւն կ'պահանջէ։

Այս վերջին խոշոր խնդրոյն իբրեւ մասնակի բացատրութիւն, կ'ըսուի թէ տոկոսաւոր պարտքին 500 լիրայի իջնելէն անմիջապէս ետքը, Ղեւոնդ Վրդ. Վանքին գանձային ոյժ մը հայթայթելու համար, 10,000 լիրա փոխ առեր է 4 % տոկոսով, և 10,000 լիրա ալ Աղեքսանդրիոյ դրամատան մը աւանդ թողեր է 4 % տոկոսով։ Այս կերպիւ Վանքը տոկոսի հաշուէն բան մը չէր կորսնցներ, բայց իր հրամանին տակ կարեւոր գումար մը կ'ունենար, իր կալուածական և այլ դրամական գործառնութիւններն երաշխաւորելու համար։ Հաշուեպահանջները կ'գանգատին թէ Ելեւմտից Տեսուչն այս վարկն իբրեւ լծակ գործածեց լոկ իր անձնական գործառնութիւնները դիւրացնելու համար, մինչդեռ ա՛ն յայտնի է իբրեւ իրողութիւն թէ 4 %ով փոխ առնուած դրամները դեռ կ'կենան իբրեւ պարտք, մինչդեռ Աղեքսանդրիոյ Պանքան իբր քով աւանդ դրուած 10,000 լիրան որդէն վճարած է Ելեւմտից հրաժարեցուցեալ Տեսչին ստորագրութեան փոխարէն։

Այսպէս կամ այնպէս, Երուսաղէմի Վանքին մատակարարութիւնը —կամ չահագործութիւնը— վիհ մ'է ուր կորսուեր են ահագին գումարներ, գաւառացիներէն վճարուած 40,000 լիրայի չափ գումար, բացառիկ կտակներէ և նուէրներէ 10,000 լիրայի չափ, Աղեքսանդրիոյ գետնին գինը՝ 26,000 լիրա, և այս ամէնէն վերջը, Վանքը դեռ պարտք մ'ունի, 20,000էն մինչեւ 30,000 լիրա, ըստ այս կամ այն բացատրութեան։ Կա՞յ հիմա Կեդրոնին համար աւելի ծանր և աւելի սեփաղական հաշուական խնդիր քան ճար մը խորհիլ այս անյատակ վիհը գոցելու համար։

Միւս կողմէ, ներկայացուած հաշիւներն այնպիսի երևոյթ մ'ունին որ Յանձնաժողովն անշուշտ հարկ պիտի տեսնէ նախ և առաջ զանոնք յանձնել փորձ և մասնագէտ հաշուակալ քննիչներու comptabilité expertներու, (ինչպէս կան ամէն կանոնաւոր Դրամատան, ամէն մեծ Վարչութեան մէջ,) անոնց ճշտութիւնն ստուգելու համար արուեստական տեսակէտէն. զի ոմանք կարծիք կ'յայտնեն թէ այս լոկ արուեստական քննութիւնն ալ կարեւոր իրողութիւններ երեւան պիտի բերէ, որք նոր լոյսերու պիտի կրնան առաջնորդել Յանձնաժողովը։

Մայր—Վարժարանի նախկին աշակերտ, այն բարեսէր անձնաւորութիւնն որ փափաք յայտներ է Վարժարանն ի հիմանց քարուկիր վերաշինելու, իր ճարտարապետին ձեռամբ քննել տուած ըլլալով շէնքը, հասկցուեր է որ 750 կանգուն տարածութիւն պիտի ունենայ նոր Վարժարանը, գետնայարկ մը և երկու յարկ, պարունակելով հասարակ և բարձրագոյն նախակրթարան և մանկապարտէզ։ Հետեւապէս, 3,000 լիրայի չափ բարեգործութիւն մ'է ուսումնասէր և հաճեաս անձնաւորութեան ցոյց տուած յօժարութիւնը։

—Վահան Վրդ. Տ. Մինասեան ամէն կողմէ խնդակցութիւններ կ'ընդունի Բիւզանդիոնի այս Գչ.ի թիւին մէջ հրատարակած իր Խաչ... համար։ Տարակոյս չկայ թէ արքեցութեան դէմ մղուած պայքարին ամէնէն իսկատիպ հրատարակութիւնն էր Պորտուգալցի Վրդ.ին մեր քաջալերութեամբ գրած սոյն պարզ այլ անկեղծ և գործնական յօդուածը։ Այս առթիւ Ս. Պատրիարք Հայրն ըսեր է թէ իր պատրիարքական պաշտօնավարութեան միջոցին կատարած ամէնէն յիշատակելի գործը կ'համարէ Վահան վարդապետը դարձի բերած ըլլալը։ Քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեան դիտել տուած ըլլալով թէ Վահան Վրդ.ին յօդուածը վարձատրութեան արժանի է, Ս. Պատրիարք Հայրն յայտարարեր է թէ «Վահան Վրդ.ին յօդուածն hors concours է,» (արտաքոյ մրցման, կամ մրցումէն վեր)։ Քաղաքական ժողովոյ ուրիշ անդամներ ալ ըսեր են թէ ա՛լ ժամանակ է որ յարմար պաշտօն մը տրուի Վահան Վրդ.ին։

—Ադրիանուպոլսոյ առաջնորդարանէն Պատրիարքարան հասած գրութեամբ մը տեղեկութիւն տրուած է թէ առաջն. ընտրութեան համար Խառն Ժողովոյ սահմանած միամեայ պայմանաժամը լրացած և անցած ըլլալով, խնդրուեր է վերջնականապէս որ այլ եւս բաւական համարուի այս յետաձգումն և առաջնորդական ընտրութեան փութով հրահանգ տրուի։

—Ինէպօլուի Թաղ. Խորհրդոյ խնդրանօք Պախթիարեան Ծիվան տիրացուն քահանայ ձեռնադրուեր է Յունիս 19ին Կիր. օր, Սամսոնի առաջնորդ Տ. Յակոբ Եպս.ի ձեռամբ, և կոչուեր է Տ. Հմայեակ քահանայ։

—Կեսարիոյ Գաւառային Վարչութիւնը Մյս. 29ի նամին մէջ Ուսումն. Խորհրդոյ կազմալուծեալ վիճակն նկատի առնելով, Ուսումն. Խորհուրդը վերակազմեր է 7 անդամ ընտրելով, որք իրենց յանձնուած պաշտօնն ստանձներ և գործի սկսեր են։

—Արմաշի դպրեվանքին կալուածները, Ջաղացքը, ագարակը են. են. նորոգութեան կարօտ ըլլալով. Խնամակալութիւնը ձեռնարկեց շինութեան և հսկողութիւնն յանձնեց Տ. Ներսէս Վրդ. Բարթողիմէոսեանի։

—Պ. Կ. Եզեանցի հոգւոյն ի յիշատակ հանգստեան պատարագ մատուցեր է Բարիզի նորաշէն մատրան մէջ Տ. Վռամշապուհ Քհնյ., Բարիզ գտնուող Սանասարեան վարժարանի սաներու խնդրանօք։—Պ. Կ. Եզեանցի յուղարկաւորութեան հանդէսին նախագահեր է Բէրլինի առաջնորդ Տ. Ներսէս Արքեպս. և հանդիսաւոր պատարագ մատուցեր է։

—Ռոտոսթոյի Գաւառական Ժողովը տեսնելով որ առաջնորդական վերջին խնդրոյն վրայ իր մանրամասն գանգատագիրն անհետեւանք մնացած է, իր հրաժարականը մատուցեր է։ Տ. Վահրիճ Վրդ. ալ, առժամեայ Քաղաքական Ժողովի մը պէտք տեսնելով ընտրութեան համար արտօնութիւն խնդրեր է Պատրիարքարանէն։

—ԱԶԴ.—Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Խնամակալութիւնը կ'ծանուցանէ թէ յառաջիկայ Կիրակի (3 Յուլիս) Ս. Եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն հանդերձեալ է հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցանել եւ իր հոգեւոր և պերճախօս քարոզութեամբն հոգեւորապէս մխիթարել բարեպաշտ ուխտաւորները։

Ի դիմաց Խնամակալութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Յ. Մուրատեան Յակոբ Էսաեան
29 Յունիս, Ղալաթիա
Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ի ժամ 11½, Ս. Պատարագի՝ 2. 2—2

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՇԱՐՈՒՄ ԵՒ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄ ՎԼԱՏԻՎՈՍԹՕՔԻ

ԶՕՐ.Ք ՄԻՉԷՆՔՕ ԵՒ ԼԻՈՒԲԱՆՈՎ ԳԵՐԻ

ՃԱՓՈՆՑԻՔ Ի ՔԱՄՉԱԹՔԱ

ԼՈՆՏՐԱ, Յլս. 13.—Խարպինէ կ'հեռագրուի թէ Զօր. Միչէնքոյի խաղախագունդը որ կ'գտնուի ռուս բանակին աջ թեւին կողմը, յանկարծ յարձակում կրեց ճափոնական յառաջապահներէ և Հօնկուզ զօրաւոր ջոկատէ մը, և տրինուշտ կռուէ մը վերջ Ռուսք ետ քաշուեցան մեծ կորուստ կրելով։ Բազմաթիւ խաղախներ գերի ինկան ճափոնցւոց ձեռքը։ Կ'կարծուի թէ Զօր. Միչէնքօ եւս գերի ինկած է։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.—Սէուլէ կ'հեռագրուի թէ ճափոնցիք պաշտօնապէս ծանուցին որ Վլատիվոստոք ծովու կողմէ պաշարուած է Յլս. 10էն ի վեր։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.— Սախալին կղզին այժմ ամբողջովին ճափոնցւոց ձեռքը կ'գտնուի. զրոյց կայ թէ Սախալինի պահպան զօրաց հրամանատար Զօր. Լիուբանով եւս գերի ինկած է։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.—Թօքիոյէ կ'հեռագրուի թէ ճափոնցիք ռմբակոծեցին Նիքոլայէվսքը (Քամչաթքա), քանդեցին բոլոր բերդերը, և զօրք ցամաք հանելով գրաւեցին քաղաքը։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.—ճափոնցիք կ'շարունակեն ռմբակոծել Վլատիվոստոքը. Նետուած ռումբերը կրակ յառաջ բերին քաղաքին այլեւայլ կողմերը։ Այնպէս կ'կարծուի թէ պաշարումն երկարատեւ պիտի չըլլայ։

ՎԻԵՆՆԱ, 13.—Մանչուրիոյ մէջ, Շամիչ գետին մօտ կռիւ մը տեղի ունեցաւ ճափոնցւոց ու Ռուսաց միջեւ։ Ռուսք ետ քաշուեցան ծանր կորուստներով։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, 13.—Պաշտօնական շրջանակներու մէջ այնպէս կ'կարծուի որ հաշտութեան նորընտիր Ա. պատուիրակ Մ. Վիդդէի լիազօր արտօնութիւն տրուած է իր յարմար դատած կերպով վարելու բանակցութիւնները։ Կ'կարծուի թէ բանակցութիւնք նպաստաւոր ելք պիտի ունենան։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.—Ֆրանսական նաւաբաժին մը Օգս. 7ին պիտի այցելէ Բորցմութ։ Յաջորդ օրն Էտուարտ թագաւոր աչքէ պիտի անցընէ ֆրանսական նաւաբաժինը։

ԲԱՐԻԶ, 13.— Դանճէրի մէջ քօլերայի մէկ քանի դէպքեր պատահած ըլլալով, մեծ մտահոգութիւն կ'տիրէ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, 13.— Զարին մէկ Ուքազը կ'ծանուցանէ թէ Ռուսիոյ նաւային ծրագիրը հիմնապէս պիտի բարեփոխուի։

ԼՈՆՏՐԱ, 13.— Սէնթ Ճէյմս Թօքիոյի թղթակիցը կ'ծանուցանէ թէ ճափոնական կառավարութիւնը պաշտօնապէս ծանոյց չինական, ռուսական և ամերիկեան կառավարութեանց թէ կ'մերժէ հաշտութեան ժողովին պատուիրակ ղրկելու համար չինական կառավարութեան ըրած առաջարկը։

ՊԷԼԿՐԱՏ, 13. — Բեդար թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առթիւ Գոհաբանական պաշտօն կատարուեցաւ Մայր եկեղեցին մէջ, ի ներկայութեան օտար դեսպաններուն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարաց։ Թագաւորն ընդունեց դեսպաններուն ու քաղաքային և զինուորական պաշտօնատարներու շնորհաւորութիւնները։ Ապա հացկերոյթ տրուեցաւ հրաւիրեալներուն։

ՊԷԼԿՐԱՏ, 13.—Երէկ իրիկուն հանդիսական երեկոյթ մը տեղի ունեցաւ։ Ներկայ էին դեսպանական մարմինը, նախարարք և բազմաթիւ հրաւիրեալներ։ Թագաւորն ողջունեց դեսպանական մարմինը, հետեւեալ բանախօսութեամբ. —«Այս օրուան հանդէսը մեծ հաճոյք կը պատճառէ ինծ, զի իմ սեղանիս շուրջ հաւաքուած կ'տեսնեմ օտար ներկայացուցիչները, և ասով կ'հաստատուի թէ Սերպիոյ ու այստեղ ներկայացուած պետութեանց միջեւ յարաբերութիւնք շատ բարեկամական են։ Այս իրողութեան մէջ կը տեսնեմ հաստատ հաւաստիքն երկրիս խաղաղ զարգացման, եւ կրնամ հաւաստել ձեզ թէ կառավարութիւնս կարելին պիտի ընէ միշտ բարւոք յարաբերութիւններ ամրացնելու համար օտար Տէրութեանց հետ, և յոյս ունիմ որ ձեր կողմէ ջանք պիտի չխնայէք կառավարութեանս այս բարերար աշխատութեան օժանդակելու համար։ Բաժակս կ'պարպեմ իմ մօտ ներկայացուցիչ ունեցող Վեհապետներու և Նախագահներու կենաց։» Ֆրանսական դեսպան Մ. Պընուա շնորհակալութիւն յայտնեց յանուն դեսպանական մարմնոյն, իր ըրած սիրալիր խօսքերուն համար, և ըսաւ.—«Ես ալ կ'մասնակցիմ այն գոհունակութեան, զոր յայտնեցիք Սերպիոյ և օտար Տէրութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող սիրալիր յարաբերութեանց համար։ Ուրախ եմ հաւաստելով Ձերդ Վեհափառութեան թէ ամէն ճիգ պիտի թափենք, պահպանելու համար այս բարւոք յարաբերութիւնները։ Ձերդ Վեհափառութեան և ձեր կառավարութեան խոհեմ քաղաքականութիւնը պիտի դիւրացնէ մեր այս գործը. Մեծ համակրութեամբ կ'տեսնենք ձեր կառավարութեան ջանքերն այս երկրին խաղաղ զարգացման ու յառաջդիմութեան համար։ Այս զգացումներով կ'պարպեմ բաժակս ձեր արքայական Վեհափառութեան կենաց ու Սերպիոյ բարգաւաճման համար։»

ՆԻՒ ԵՕՐՔ, 13.—Աղեւլի և անօրինակ տաք կ'տիրէ։ Երէկ 9 հոգի մեռան և 2 հոգի ջղագարեցան։

“Կ. ՊՈԼԵՅ„ ԵՒ “ՅՈՒՌՆԻԷՒ„

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիս 13.—Վարչապետ Իշխան Պիւլով արձակուրդով Նորտէրնէյ մեկնեցաւ։

ԲԱՐԻԶ, 13.—Երեսփ. Ժողովը Հոկտեմբերի նստաշրջանին թողուց ընդհանուր ներողութեան ծրագրին քննութիւնը։ Նախարարաց Խորհուրդն այս առտու գումարուեցաւ և որոշեց ներքամ չշնորհել ներողութեան ծրագրին մէջ յիշուած բոլոր անձերուն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ՈՒՐԻՇ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐՈՎ. ՅՈՒԼԻՍ 12)

Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Դէր Թօվ. Քաղաքօք՝ Անիվա Մոցին (Սաղալին) մէջ գտնուող ճափոնական նաւաբաժնին հրամանատարը՝ Քորսաքօվսքը գրաւելէն ետք սկսաւ գրաւել նաեւ Լաբէրուզ նեղուցին ծովեզերեայ միւս կարեւոր կէտերը։ Կ'ծանուցանէ թէ Բչ. օր գրաւեց նաեւ Քաբ Նոգօրոյի գաղթավայրը, Անիվա Մոցին մօտ, կղզւոյն հարաւային տարածման ծայրին վրայ, որ Եէզօ կղզւոյն հիւսիսային ծայրին ամէնէն մօտ մասն է, և այս երկու գիրքերն են որ կ'կազմեն Լաբէրուզ նեղուցը։ Քաբ Նոգօրոյի վրայ կարեւորագոյն կէտն է փարոսը, որուն պահապաններն են հաւանօրէն տեղւոյն բնակիչները, և ճափոնցի հրամանատարն չորս մարդ գերի բռնած է անոնցմէ։ ճափոնական նաւաբաժինն այս փարոսը գրաւելով իր պարտաւորութիւնն աւարտած կ'ըլլայ Անիվա Մոցին մէջ։ Առաջիկայ գործողութեանց նպատակը պիտի ըլլայ Ալէքսանդրովսքի՝ Ռուս վարչային կեդրոնին գրաւումը, եթէ ճափոնցիք մտադրած են գրաւել ամբողջ կղզին և ոչ թէ — ինչ որ հաւանական կ'երևի — Սաղալինի միայն հարաւային մասը։ Ալեքսանդրովսք՝ կղզւոյն արեւմտեան եզերքին վրայ է, արեւելեան ցամաքին վրայ համանուն քաղաքին ճիշդ դէմը և ընդծովեայ հեռագրաթելով հաղորդակցութիւն ունի անոր հետ։ Ալեքսանդրովսքի և Քորսաքովսքի հեռաւորութիւնն է 500 քիլոմեթր։ Եթէ Քորսաքովսքի նաւահանգիստն հանուած զօրքերն Ալեքսանդրովսքի դէմ զինուորական գործողութիւն մ'սկսելու յատկացուած են, առնուազն 30 օր պէտք է անոնց հոն հասնելուն։ Այս զօրքերն իրենց հետ պաշար ու պարէն ալ պիտի տանին, բայց առանց փոխադրութեան համար ո՛չ կառք և ոչ ճամբայ կայ կղզւոյն մէջ։ Հետեւաբար կղզին գրաւող զօրաց հրամանատարն հաւանօրէն ծովու արագ և անվտանգ ճամբան պիտի ընտրէ։ Ալէքսանդրովսքի վրայ ուղղակի յարձակում մ'ալ խելացի չի համարուիր, զի Ռուսերն իրենց անփութութեամբն հանդերձ, կարելի է որ կղզւոյն այդ մայրաքաղաքը ծովու կողմէ յարձակման մը դէմ պաշտպանելու համար միջոցներ ձեռք առած ըլլան։ Ուստի դերծովակալ Քաղաօքա թերեւս երկրորդ անգամուն զօրքերն այնպէս տեղ մը ցամաք հանէ ուրկէ կարճ ճամբով մը կարենայ Ալէքսանդրովսքի վրայ քալել։ Կղզւոյն արեւմտեան ծովեզերքը լեռնոտ ըլլալուն, այդ կողմը նպաստաւոր պայմաններ չունի զօրահանութեան, որուն յարմարագոյն վայրն է Համբերութեան Մոցին (Դէրբիէնիա) մէջ թափօղ Պօրօնայ գետին բերանը։ Ասկէ գետահովտին մէջէն ճամբայ մը կայ դէպի Ալէքսանդրովսք։ Հեռաւորութիւնը թէպէտ 180 քիլոմեթր է, բայց ասոր նման յարմար և զօրաց յառաջխաղացման նպաստաւոր ուրիշ վայր մը չկայ մօտերը։ Ուստի հաւանական է որ ճափոնցի հրամանատարն երկրորդ անգամուն իր զօրքերը ցամաք հանէ Համբերութեան Մոցին մէջ, եթէ, ինչպէս ըսինք, ճափոնցւոց նպատակն է ամբողջ կղզին գրաւել։ Դիտելի է սակայն որ եթէ ճափոն ուզէր Սախալինի միմիայն հարաւային մասին գրաւմամբը գոհանալ, ճափոնական զօրքերը տագնապալի կացութեան մը մէջ պիտի գտնուէին։ Ձմեռն Անիվա Մոցին սառելուն պատճառաւ ճափոնի հետ ծովային հաղորդակցութիւնը կ'ընդհատուի։ Իսկ Սախալինի և ռուս ծովեզերքին միջեւ նեղուցին ջուրերն այն աստիճան կը սառին որ կարելի կ'ըլլայ սառին վրայէն հաղորդակցիլ կղզւոյն հետ։ Այս պատճառաւ Ռուսերը կրնան զօրք ղրկել Սախալին և հոն գտնուած ճափոնական զօրքերուն վրայ առաւելակշռութիւն մը ձեռք բերել։ Ուստի եթէ ճափոնցիք ձմեռն ալ չպարտաւորել ուզեն պատերազմը, պէտք է որ գրաւեն նաեւ Ալեքսանդրովսքն և զայն ամրացնեն իբրեւ խարիսխ արեւմտեան ծովեզրին պաշտպանութեան։ Բայց այս բանին համար ժամանակ պէտք է, և ամառն ալ վերջանալու մօտեցաւ. հետեւապէս պէտք է ժամ առաջ գրաւել Ալեքսանդրովսքը, ինչ որ անկարելի է Քորսաքովսքի ցամաք հանուած զօրքերուն յամր յառաջխաղացումով. երկրորդ զօրահանութիւն մը անհրաժեշտ է։

(Neue Freie Presse, Յլս. 12, Դչ.)

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԼՈՆՏՐԱ, Յուլիս 11. — Լորտ Լէնստաուն Լորտերու Ժողովին մէջ Մարոքի մասին Լորտ Սբէնսըրի հարցման պատասխանելով ըսաւ. — «Պաշտօնապէս տեղեկութիւն տրուեցաւ մեզ թէ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի կառավարութիւններն համաձայնած են և այդ համաձայնութեան հիմերուն վրայ կարելի պիտի ըլլայ գումարել Եմիրին առաջարկած դեսպանախորհուրդը։ Հետեւապէս դեսպանախորհուրդը պիտի գումարուի։ Մարոքի նկատմամբ Անգլիոյ շահերն այնպէս են որ մեզ յարմար կ'դատենք մասնակցիլ դեսպանախորհուրդին։ Թէպէտ ոև է հրաւէր չեղաւ մեզ դեռ, բայց տարակոյս չկայ որ պիտի ըլլայ, և մեզ պիտի ընդունինք զայն և միւս տէրութեանց հետ որոշելու պայմաններով պիտի մասնակցինք բանակցութեանց։ Աւելին չեմ կրնար ըսել այժմ։»

ԼՈՆՏՐԱ, Յուլիս 11.—Լոնտոնի մամուլն ընդհանրապէս անտարբերութեամբ ընդունեց ֆրանքօգերմանական համաձայնութիւնը, բայց մէկ քանի օրկաններ մեծ գոհունակութիւն կ'յայտնեն խաղաղարար իրաւախոհութեան համար։ Տակաւ կ'հաստատուի թէ անգլիական կառավարութեան ընթացքը, Գերմանիոյ դէմ մոլեգին գրգռութեան առթին, Գերմանիոյ քաղաքականութեան դէմ ցուցուած թշնամական ընթացքին հետ համապատասխան չէր։ Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակի մէջ կ'հաւաստեն թէ անգլիական մէկ քանի օրկան—լրագիրներուն կարծածին պէս իրաւ է որ Անգլիա Ֆրանսայի բարեկամութիւնն իրեն սեփականեցնելու կ'փափաքէր, բայց գործքով անոր օգնելու տրամադիր չէր։

ԲԱՐԻԶ, Յուլիս 11.—Լրագրաց մեծ մասը կ'գովէն վարչապետ Մ. Ռուվիէն որ Գերմանիոյ հետ բանակցութեան մէջ, ներկայ դժուարին պարագաներուն տակ, գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք բերել յաջողեցաւ։

Ֆիկառօ կ'գրէ.—Ռուվիէ իրաւունք ունի որ շնորհաւորենք զինքը, զի նա խաղաղութիւն բերաւ մեզ և պատուաբեր խաղաղութիւն մը։ Նա այս ազնիւ գործին համար կարեւոր և անխուսափելի զոհաբերութիւն մ'ըրաւ, բայց էականը փրկեց։—Քլէմանսօ կ'գրէ Օռօռի մէջ.— Ռուվիէ մեծ ճարպիկութեամբ ինքզինքն ազատեց այն փչալից կացութենէն, ուր ձգեց զինքը Տելքասէ։ Եթէ խնդիրն ակիզբէն իր ամբողջութեամբ աչքի առջեւ բերուի, այն ատեն միայն կարելի կ'ըլլայ չափել այն դժուարին ճամբան, ուրկէ անցանք մինչեւ որ յանգեցանք այս համաձայնութեան, որուն մէջ անվթար պահեցինք մեր դիրքը։ Ասիկա պատիւ մ'է Ռուվիէի համար. և իր բարեկամները, ինչպէս նաև ներկայ վարչային դրութեան թշնամիները, իբրեւ ճշմարիտ Ֆրանսացի, պիտի գնահատեն զայն։—Լանթէռն կ'գրէ. Խնդրոյն կարգադրութիւնը ոչ խինդ և ոչ ցաւ կ'պատճառէ մեզ։ Քանի որ երկու կառավարութիւնները փոխադարձ զիջողութիւններով կրնային այս արդիւնքը ձեռք բերել, ուրեմն բարեկամական սիրոյ և առողջ մտքի յաղթանակ մ'է այս։ Իմանիթէ կ'գրէ. — Անկեղծ բանակցութիւններն այսպիսի արդար, և երկու երկիրներու արժանապատուութիւնն անվթար պահող համաձայնութիւն մը յառաջ բերին։ Կոլուա կ'գրէ. — Ռուվիէ առանց նպարտաւորութեան կարդաց Գերման դեսպանին հետ փոխանակուած գրութիւնները, և Երեսփ. Ժողովն ալ առանց խանդավառութեան մտիկ ըրաւ զայն։ Իր չէղալ շատ քաղաքավար էր, բայց յայտնի է թէ Ռուվիէ զիջողութիւն ըրած և փորձած է երեւոյթները փրկել։ Էքլէռ կ'գրէ.—Մանչէսդըրի առեւտրական սենեակը խնդրեց արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաունէ, Մարոքի վերաբերեալ անգլաֆրանսական պայմանագրէն վերցնել այն յօդուածը, որ անգլիական առեւտուրին՝ ֆրանսականին տրուելիք հաւասար իրաւունքները միայն 30 տարուան համար կ'երաշխաւորէ։ Լորտ Լէնստաունին խոստացեր է նկատողութեան առնել այս խնդիր։ Ասիկա ապացոյց է թէ Անգլիա ո՛րչափ կրկնակ խաղ մը կ'խաղայ Մարոքի խնդրոյն կարգադրութեան համար իր խոստացած դիւանագիտական օգնութեան մէջ։

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

ԲԱՐԻԶ, Յուլիս 11. — Կ'երեւի թէ Ծերակոյտը պիտի վաւերացնէ Պետութեան և Եկեղեցւոյ բաժանման Օրէնքը։ Ծերակոյտն այսօր յանձնաժողով մ'ընտրեց այդ օրէնքին նախնական քննութեան համար։ Այս յանձնաժողով 18 անդամէ կ'բաղկանայ, որոց 12ն սկզբամբ կցուակից են բաժանման, չորսն հակառակ են և մնացեալ երկուքն ալ կ'ուզեն որ աւելի չափաւոր և Եկեղեցւոյ նպաստաւոր որոշում մը տրուի։ Հետեւապէս Քոնքորտայի ջնջումը մէկ քանի ամսուան խնդիր է միայն։

ԱՆԳԼ. ՆԱՒԱԲԱԺԻՆՆ Ի ՊՐԷՍՏ

ՊՐԷՍՏ, Յուլիս 11.— Նաւահանգստի պաշտօնատան մէջ ի պատիւ Անգլիացի սպաներուն հարիւր հոգինոց սեղան մը դրուեցաւ այսօր։ Ծովակալ Բէֆան բաժակաճառ մը խօսելով ըսաւ.—«Իմ ջերմ փափաքս է որ երկու նաւաբաժիններն յաճախ այցելեն իրարու։ Եթէ մեր նաւազներն յաճախ տեսնեն զիրար, շատ լաւ պիտի գնահատեն զիրար։» Ծովակալը բաժակը պարպեց Անգլիոյ Թագաւորին, Թագուհւոյն և արքայական գերդաստանին և անգլիական քաջ նաւազներուն կենացը։ Ծով. Մէյ պատասխանելով ըսաւ թէ անգլ. սպաները շատ ուրախ են Պրէստի մէջ գտնուելնուն համար. և գովեց այդ գեղեցիկ նաւահանգիստը։ Բաժակ պարպեց Նախագահ Մ. Լուպէի «որ գիտցաւ սիրաշահիլ ամէն Անգլիացւոց սիրտերը», Ֆրանսական նաւատորմին և Պրէստի բնակչաց կենացը։ Անգլիական նաւազներուն մեծ մասն ցամաք ելան հանդէսներուն մասնակցելու համար։

ՊՈՒԿՈՒՐԷՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՕՔԻՕ, Յլս. 11.—Լրտեսութեան ամբաստանութեամբ ձերբակալուած հարիւրապետ Պուկուրէնի դէմ տրուած վճռին մէջ ըսուած է. Պուկուրէն լուր կուտար Բըգէ Բօշինէին և հարիւրապետ Տըլարքէի Բարիզ, Բորդ Արթուրի անձնատուութենէն ետք, պաշարող բանակին դէպ հիւսիս յառաջխաղացման տեսին, Մուգտէնի ճակատամարտէն առաջ։ Այս վերջին պարագային մէջ լուրը Ֆրանս. դեսպանատան թղթատարական մէկ պայուսակին յանձնուած էր։

(Neue Freie Presse, Յլս. 12, Դչ.)

Վաղը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Տօնին առթիւ Ղալաթիոյ Սակարանը գոց է։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	96 21
Ամէնէն բարձր գին	»	96 22
Ամէնէն վար գին	»	96 14
Րումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	131 50
Ամէնէն բարձր գին	»	131 62½
Ամէնէն վար գին	»	131 12½
Թրոմուէյ	»	83 —

ԲԱՑՈՒՄ, 1 Յուլիս

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	96 22
» » ժամ 4ին		96 22
Րումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	131 50
» » ժամ 4ին		131 50
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	17 25
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	Ֆր.	310 —
» » » Բ.	»	269 25
Բանքա Կ. Պոլսոյ	»	513 —
Անատօլուի Երկթ. պարտ.	»	528 —
» » բաժն.	Օ.Ո.	14 38
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	4 02
Ծխախոտի բաժնեթուղթ	Ղր.	770 —
» Հիմնադիր	»	280 —
» պարտաթուղթ	Ֆր.	484 —
Տէրքօսի Ջուրի Ընկ.	»	245 —
Պոլսոյ Քարաքոյն	»	660 —
Գանք տը Սալօնիք	»	187 —
Թրոմուէյ	»	82 50
Քարափ Իզմիրի	»	580 —

ՕԹԻԼԱՆՑ

Օսմ. Միաց. 1 օրուան Օ. Ո.		1.50	1.20
» » 8 » »		4.50	—
Ռումելիի Երկթղ.	Ֆր.	1.50	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	110 20	109 25
» չէք	110 05	109 25
Բարիզ 3 ամիս	22 73¾	22 93¾
» չէք	22 83¾	22 93¾
Պերլին մարք	18 59	18 69
Վիեննա քուրօն	21 85	21 95

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	Ղր.	109 32
20 ֆրանքնոց	»	87 15
20 մարքնոց	»	106 25
Բօլ Իմբէրիալ	»	90 —
Բրիմիյ	»	51 05
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 38
Պէշլիք	»	104 25
Նոր մէթալիք	»	103 10
Ռուս. Թղթադրամ	»	8 64

Անօրէն Ա. Անտրէասեան, Ղալաթիա

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՐԱ, Յուլիս 13

Օսմանեան Միացեալ բաց.		Ա. Ո.	88 12
» » գոց.		»	88 —
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	13 75
Եգիպտական Միացեալ		»	105 50
Անգլ. Քօնսօլիտէ		»	90 37
Պորտուգ. փոխառ.	1832	»	102 —
Հելլենական Ռենդ	1881	»	41 25
» Մոնոփոլ		»	52 25
Փոխան. Բարիզի վրայ		»	25 28¾
Թրոմուէյ		»	3 18
Ճափոնական 4 %		»	88 —
Ռուսական			86 50
Դրամազեղչ		»	2 ½

ԲԱՐԻԶ, Յուլիս 13

Օսմանեան Միացեալ բաց.		89 22
» » գոց.		89 40
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	132 75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	594 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	393 —
Օսմ. Մաքս. Նոր փոխառ. 4 %	»	483 —
Ֆրանս. Ռենդ 3 %	»	99 22
Քրէտի Լիօնէ	»	1100 —
Գանք տը Բարի	»	1375 —
Ռուսական		86 —
Թրոմուէյ	»	83 25
Փոխառութիւն Գումարտ 1894	»	496 —
Սպանիական արտաքին	»	90 40
Իտալական Ռենդ	»	105 15
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 145
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիս 13

Օսմ. Միացեալ		88 10
Զինուորական փոխառութիւն 1903		87 75
Անատօլուի Երկթ. պարտաթ. մարք		104 90
» » բաժնեթ. 60 %	»	111 —
Ռուսական 4 %	»	87 60
Ռումելիի Երկաթուղի	»	135 60
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 355
Դրամազեղչ		3 —

ՎԻԵՆՆԱ, Յուլիս 10

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 62
» Լոնտոնի վրայ	»	240 40
Ռումելիի Երկաթուղի	»	142 25
Օսմ. Ռէժի	»	363 —
Դրամազեղչ		3 —

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.—«Թէնպէքիի բոնտօրները 4%»

Օսմ. պարտաթուղթի տէրերուն կ'ծանուցուի թէ այս արժեթուղթերու պայմանաժամը 1899 Օգոստոսին աւարտող 13 թիւ կտրօնները, եթէ մինչեւ 31 Յլս. 13 Օգոստ. չներկայացուին հատուցանելու համար՝ չեղեալ պիտի նկատուին։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 13 Յլս. 1905 10—1

ՀԸՐԴԷՇԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԻՆ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 17,161,298
ՀԱՍՈՅԹ 1904 ՏԱՐԻՈՅ 3,688,929

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,673,032
ՀԱՍՈՅԹ 1904 ՏԱՐԻՈՅ 1,500,600

Ընկերութիւնքս իրենց անհուն հսկայ դրամագլուխ, անագին պահեստի գումար ու նկատառնելով ապահովողաց բացարձակ վստահութիւն կ'ընծայեն և իրենց միացեալ Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակալութեան միջոցաւ կ'առաջարկեն դէմ մեծագումար ապահովութիւններ չընդունելով, կարասեաց, ապրանաց եւն. վրայ ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ, թէ՛ մայրաքաղաքիս եւ թէ գիւղօրէից ու գաւառաց մէջ։
ՎՆԱՍՈՒՑ ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ ԱՄԵՆԱՅՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏԱՁԵՌՆՈՐԷՆ Կ'ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ, որոյ ապացոյց մինչեւ այժմ միայն հրդեհի վնասուց համար վճարուած գումարը 44,000,000 անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 180,000

Ընկերութիւնը չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջ բեռցուած ապրանքներն ու դրամածրարներն, ինչպէս նաև ամենուրեք թղթատարով ուղարկուած ինչքերը խիստ չափաւոր և օգտակար պայմաններով կ'ապահովագրէ։
Ցարգոյ հասարակութիւնն կ'հրաւիրուի իրենց անձնական շահուց պաշտպանութեան համար դիմել առ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ, Կալաթա, Մէհմէտ Ալի Փաշա Խան։ 50—16

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ ԵՒ ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱԶԴԵՑԻԿ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

1901—1905 ՕՍՄ. 4 % ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

1901—1905 Օսմ. 4 % փոխառութեան պաշտօնթուղթերուն համար ստորագրողները կ'հրաւիրուին Օսմ. Կայս. Պանքայի արժեթղթոց տոկոսներու վճարման կիչէները ներկայանալու, որպէս զի ստորագրութեան ատեն վճարած դրամին աւելորդ մասը իրենց վերադարձուի, արդիւնք պարտաթուղթերու բաշխումին։ 7—8

*** 1896ի 5 % Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կ'ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1906 Յուլիս 16ին աւարտող թիւ 18 կտրօնը, ինչպէս նաեւ 2/15 Յունիսի վիճակահանութեան մէջ ամորթի ելած արժեթուղթերը պիտի վճարուին յառաջիկայ Յուլիսէն սկսեալ Օսմ. Կայս. Պանքայի կիչէներուն կողմէ՝ Բարիզ, Լոնտոն, Կ. Պոլիս։

*** Մաքսային 4 % փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կ'ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1905 Յուլիսին աւարտող թիւ 5 կտրօնը վճարելի է յառաջիկայ Յուլիս 1էն սկսեալ, Օսմ. Պանքայի կիչէներուն կողմէ՝ Բարիզ, Լոնտոն, Կ. Պոլիս։ 7—13

***

Օսմ. Կայս. Պանքայի բաժնետիրաց Ընդհ. Ժողովը, Լոնտոնի մէջ գումարուած Յնս. 28ին, որոշած է 14 շիլինի կամ 17.50 ֆր.ի և կամ 0.77 ոսկեդրամի շահաբաժին մը վճարել 1904 տարեշրջանին համար։ Այս վճարումը պիտի կատարուի Յլս. 3էն սկսեալ, Օսմ. Կայս. Պանքայի Կ. Պոլսոյ կեդրոնատեղին, Լոնտոնի և Բարիզի մէջ, ինչպէս նաև իր գործակալութեանց և մասնաճիւղերուն կողմէ։ 7—13

Կ. Պոլիս, 29 Յնս. 1905

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ. — Հանր. Պարտուց Թղթեալ հասոյթներու Ընդ. Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ թէ Պրուսայի չերամաբուծական վարժարանի վերաբացումը տեղի պիտի ունենայ 3/16 Սեպտ. 1905ին, և թէ դասախօսութիւնները պիտի սկսին նոյն օրն իսկ։ Հետեւաբար կ'հրաւիրուին յիշեալ ուսանողները վերոյիշեալ թուականին ներկայ գտնուիլ Պրուսայի չերամաբուծական վարժարանը։ 14—2

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

25/8 Յուլիս 1905/1321

***

ԱԶԴ. — Հանր. Պարտուց Վարչութիւնը, (Մայր տամարի ճիւղ) պատիւ ունի ծանուցանելու թէ Րումէլիի երկաթուղւոյ պարտաթուղթերու կտրօններու թուղթին անջատման առթիւ երկու (2) ֆր. տրուելու համար իր կիչէները բաց են կէսօրէն առաջ ժամը 10էն սկսեալ մինչեւ կէսօրէն ետքը ժամը 3, ամէն օր՝ բացի Ուրբաթ և Կիրակի օրերէն։

Կ. Պոլիս, 21/4 Յուլիս 1905 6—5

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ Կը բաժանորդներուն կ'յիշեցնենք թէ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու ղրշ.ի նամականիշ ղրկեն։ Ապա թէ ոչ, հին հասցէին ԱՆՓՈՓՈԽ Կ'ՄՆԱՅ։

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԿԱԹԸ

Մայրական կաթն ալ գտնուեցաւ վերջապէս։ Ֆրանսական Ռուսօ փ'նըմն (Մ և Օ) Ընկերութիւնը, Ֆոգնեն և Նորմանտիոյ

ամենապատուական կաթէն աղոց համար ընտիր սընունդ մը պատրաստած է ՖԱՐԻՆ ԼԱՔԹԷ ՖՐԱՆՍԷ անուամբ, որ մօր կաթին տեղը կ'բռնէ բացարձակապէս։ ՖԱՐԻՆ ԼԱՔԹԷ ՖՐԱՆՍԷՆ խիստ անուշահամ է, մեծ ախորժով կ'առնեն պէպէքներն և քանի՛ ուտեն՝ ա՛յնչափ կ'գիրնան ու կ'ուժովնան։ Նորմանտական կաթին Զուիցերիականէն գերազանցապէս ընտիր ու մննդարար ըլլալն հանրածանօթ իրողութիւն մըն է։ Տղոց ու կիներու հիւանդութեան մասնագէտ բժիշկներ պէպէքներուն իբր սնունդ միմիայն Ֆարին Լաքթէ Ֆրանսէն կ'յանձնարարեն որ խիստ դիւրամարս է, տղոց ստամոքսը չի խանգարեր, փորհարութիւն չի պատճառեր, անոնց տկարայ հանելն ու ոսկի եւ ելքը կը դիւրացնէ ու կ'փութացնէ և զանոնք կը պաշտպանէ տղոց յատուկ ամէն կարգի հիւանդութեանց դէմ։ Անոնք որ իրենց սրտի հատորներուն առողջութեանը կը ցանկան և կ'փափաքին ապագային հուժկու, առողջ և կորովի տեսնել իրենց զաւակները, անհրաժեշտ է որ անոնք նմանութենէ չխաբուին ու իրենց զաւակներուն իբր սնունդ փնտռեն միայն և միայն ՖԱՐԷՆ ԼԱՔԹԷ ՖՐԱՆՍԷՆ և տուփերուն վրայ ալ այս մարգան։ Կ'ծախուի ամէն մեծ նպարավաճառներու, դեղագործներու և դեղավաճառներու քով։ Մեծ յանձնարարութիւններու համար դիմել Կ. Պոլիս, Պէ. Է. ԾԱՆՆԻԻ։ 43

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

Տ. ԲԱՐԱՄՔԷՎԱՅԻՏԷՍ

Բէղչէ Մէյտը Խան, Թիւ 60

Անխարդախ ձէթ և օճառ գնել փափաքողները, պէտք է այս վաճառատունը դիմեն. յիշեալ վաճառատունն արտադրող կեդրոններուն հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով, յանձնարարութիւններ կ'ստանձնէ ուղղուած քանակութեամբ ձէթի և օճառի համար, որոց ամէնէն ընտիր տեսակէն ըլլալը կ'հաստատէ։

Ապրանքներուն բնակարան յանձնումը վաճառատան կողմէ կ'կատարուի ձրիաբար՝ 150 դահեկանէ վեր գնումներ ընողներուն։ Այն ապրանքները, որոցմէ գոհ չեն մնար գնողները, ետ կ'առնուին փոխարժէքը վճարելով։

Գիները վերինական են և անփոփելի

Առաջնակարգ ձէթ Այվալըքի	Օխան 7
Էտրէմիտ և Միտիլլիի ձէթ	» 6
Օճառ Կիրիտի	» 3 3/4
Այվալըգ և Միտիլլիի օճառ	» 3 1/2
Միտիլլի Բ. տեսակ օճառ	» 3 1/4

Մասնաւոր զեղչ եկեղեցիներու, դըպրոցներու, հիւանդանոցներու և ուրիշ մարդասիրական հաստատութեանց համար եղած գնումներուն։

Ծանօթութիւն.—Հարիւր ոսկիի վարձատրութիւն մը պիտի տրուի այն անձին, որ հաստատէ թէ այս վաճառատան կողմէ ծախուած ապրանքներուն մէջ օտար եւ վնասակար նիւթեր կ'գտնուին։ 29

ՔՈՆԵԱՔ Ն. Ժ. ՑՈՒԲԼՈՍ

Կ'ուզէք առողջ ապրիլ, Դիմեցէք ՆԻՔՈՂԱ Ժ. ՑՈՒԲԼՈՍԻ քոնեաքի, որ չինուած է հելլենական խաղողի օղիէ և Սամոսի անուշակ գինիէ։ Անխարդախ կ'ծախուի գլխաւոր կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, Մումհանէ փողոց, Թ0 81։ 30—11

ԼԱ ՊԱԼՈՒԱԶ

ՀԻՄՆՒԱԾ 1863 ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ Ի ՊԱԼ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ)

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ 15,243,000 ՖՐ
ՎՃԱՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 113,000,000 ՖՐ.

Այս ընկերութիւնն ապահովագրութիւններ կ'ընդունի հրդեհի, կայծի և շոգեկաթսաներու պայթման, անշարժ ստացուածքներու, և ամէն տեսակ կարասիի և վաճառքի վրայ։

Ընդհանուր գործակալ
ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ ի Պոլիս
Ընդհանուր գործակալ ի Պոլիս
ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՑՈՐ.
Պոլիս Այալըմճի Խան, Թիւ 16—18
100—82

ՀԱՅՏԸՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԹԵՐԱ ՄԵԾ—ՓՈՂՈՑ Ն° 479

Հասած են ամառուան տաքերուն յատուկ բարակ պաստէ մուսլին, պաթիսգ, տօք, բիքէ, չրջազգեստցու և պլուզցու։

Մուսլին, կարտան 2 1/2 — 12 Ղրուշ	
Բիքէ, կարտան 6 — 12	»
Հովանոց 18 — 216	»

Ասկից զատ հասած են նաեւ ծովու բաղնիքի յատուկ սրբիչ, պարնուզ, եւն։ Կան նաեւ միջատարգել թիւլեր, քթան ծածկոյթներ, և ամէն տեսակ ապրանքներ զիմացկուն և աժան։

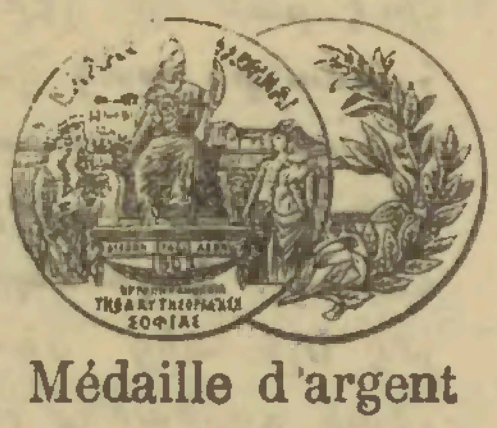
Մասնաճիւղ Ղալաթիա, Վօյվօտա, Թիւ 87, ուր կ'ծախուին պատրաստ և չափի վրայ չապիկներ, զէֆիրէ ու քթանէ այլ և այլ տեսակ ապրանքներ։ 8—7

Médaille d'or

NEURODYNAMOGENE

ՋՂՈՒԺԱՒՈՐԻՉ

Médaille d'argent

Դեղագործ Լազարիտէսի ՆԷՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆՆ ընդունուած է Առողջապահական բարձր Խորհուրդին կողմէ, արտօնուած է գործածուելու Կայս. Բժշկական Վարժարանին կողմէ, արժանացած է 1903ին Աթէնքի Արուեստահանդէսին արծաթ մետալին, և 1904ին Պորտոյի մէջ տեղի ունեցած ճարտարարուեստական ցուցահանդէսին ոսկի մետալին։

Այս դեղը լաւագոյն զօրաւորիչն է ջիղերուն, հանգստաւէտութիւն կ'պատճառէ գործարանաւորութեան, և մասնաւորաբար կ'բուժէ ջղային հիւանդութիւնները, նեւրասթենի, նեւրալժի, տկարութիւն, ընդհ. տկարութիւնը, ապատասը, անօթևութիւնն և ուրիշ չօրութիւնը, ևն.։ Կ'վերականգնանցնէ ջղային բջիջները, կ'ուժաւորէ տկար ջիղերը, կ'կանոնաւորէ քունը, ֆօֆօբիական դէմ զօրաւոր դարման է, վերջապէս, ամէն հասակէ այրերու և կանանց համար պատուական կենսաւորիչ մ'է։ Մեր քաղաքին առաջնակարգ բժիշկները ՆԷՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'յանձնարարեն իր սքանչելի յատկութեանց համար, իբր ազդու դարման վերոյիշեալ տկարութեանց։ ՆԷՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'ծախուի Պոլսոյ ամէն դեղարաններու մէջ, և մասնաւորաբար Բերա, Մեծ Փողոց, Կալաթա Սէրայի կից Մ. Լազարիտէսի դեղարանն և Պոլիս, Պահչէ գաբու Գասապեան դեղավաճառատանը։ Ընդհ. վաճառատեղի՝ Պոլիս, Ճէլալ Պէյ խան, Թիւ 20։ Գին ամէն մէկ շիշի՝ 12 ղրշ։

Ծանօթութիւն.—Զափահասներու համար մէկ խոշոր դգալ ամէն ճաշէ վերջ, իսկ պզտիկներու համար՝ 1 խահուէի դգալ։ 50—28

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն մարդ գիտէ որ ջղային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորաբար ճերմնի ու մտքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէ, հիւծումէ և ամէն կարգի զեղծումներէ։ Ջղային հիւանդութիւնները բուժելու համար մինչեւ ցարդ հնարուած դեղերն անբաւ են եղած են իրենցմէ սպասուած արդիւնքն արտայայտելու, անոր համար որ վերոյիշեալ դեղերը ջիղերուն բնական ոյժը չը կրցնցնելու նպատակով միայն պատրաստուած են։ Բարիզի առաջնակարգ բրոֆէսէօրներէն Գ. ԲՐԻՆԻՆԷ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ անուամբ, որ ոչ միայն տկարացած ջիղերը կը զօրացնէ, այլ բնական ոյժէն զատ նոր ոյժ կուտայ անոնց, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են ջիղերը, ճիշտ մի և նոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷՆ, Սրբասարդուական կորով սատանալու եւ ջիղերուն ինչ սպառած զօրացած ըլլալը հասկնալու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն։

Կես գլխու ցաւը, ջղային հոգը, երեսի ջիղերուն ցաւելը, անքնութիւնը, ջղային տկարութիւնը, դիւրագրգռութիւնք, սրտի բաբախումն, այժմոն թափութիւնն եւ ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները հիմնապէս կը բժշկուին ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷով, որ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։ 50—24

ՄԻ՛ ԽԱԲՈՒԻՔ

Մէկ քանի վաճառականներ, և մասնաւորաբար Տէյիրմէն... անուն մէկը, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ իբր յունական չիմէնթօ վար տեսակէ զանազան չիմէնթօներ կ'ծախեն։ Այս բոլորը կ'ըլլայ վարկաբեկ ընելու համար ԹԻԹԱՆ յունական չիմէնթօն, որ գնահատուած է բոլոր ճարտարապետներէն և կալուածատէրերէն։ Բուն յունական ԹԻԹԱՆ չիմէնթօն կ'ծախուի Ղալաթիա, Գարաքեօյ էէրի, Քէօսէ օղլու Լիմնարտօ և Ընկ.եան վաճառատան քով Բ. ԿԼԻՁՈՍ Թիւ 64 վաճառատունը, և ի Պոլիս, Աեազմա Գաբու, Մանի Զատէ Հանի Հասան էֆ.ի Թիւ 637 վաճառատունը։ 20—18

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»ի Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ թէ իրեն ուղղուած յօդուածները, լոյս ըլլան թէ ըլլան, չի յանձներ ետ տալ։ Այս կամ այն յօդուածի չհրատարակութեան վրայ բացատրութիւններ ալ չի կրնար հաղորդել։ Նաեւ, յանձնուած յօդուածներ կ'խնդրէ՝ ըստ որ նամականիներու ղ և է դրամական աշխատութեան համար։

ՊԱՅՄԱՆՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ		6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	»	3 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	»	1 1/2 »
ՏԱՐԵԿԱՆ	» ԶԱՏՍ ԹՈՒՂԹԻ ՎՐԱՅ	7 »
ՁԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ		30 ՓՐ.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՈՍԴ—ԼՕՔԱԼՈՎ		12 ՂՐ.
ՏԱՐԵԿԱՆ	» »	7 Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ		26 ՖՐ.
»	ՎԵՑԱՄՍ. 13, ԵՌԱՄՍ.	9 »
»	ՏԱՐԵԿԱՆ ԶԱՏՍ ԹՈՒՂԹՈՎ	
	և ամենօրեայ ծրարով	40 »

Օսմ. լիրան 108 ղրշ.— Անգլ. լիրան 119 ղրշ.—20 ֆրանգնոցը 94 1/2 ղրշ.ի։

Ի Ֆրենկօյ 55 ղրշ.ի ծրար կ'ընդունուի։

Նոյն պայմանք Կ. Պոլսոյ և Գաւառաց համար

ԱՆՏԻՐ։ ՄԻՇՏ ԿԱՆԽԻԿ

Նամակի փոխ կ'ընդունինք՝ 20 հատ 1 ղրշ.նոց բաղդայի փոխը 20 ղրշ.ի հաշիւով, և մի միայն ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար՝ անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի փոխով։

Բաղդայի ծախքը մեր վրայ է, Բաղդլօքալէն զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և ամբողջ պատասխանատուութիւնն առաքողին վրայ են։

Ձեռքերուն և Փօստ" գրերուն վրայ, պէտք է որ առաքողն ինք փակցուցած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։ Ապա թէ ոչ՝ երկք թերթ պակաս կ'ղրկուի։

Նմանապէս, մայրաքաղաքէն դուրս առաքուած ղրկուած Աղքերը պէտք է դրոշմուած ըլլան բուն օրէնքի։ Ապա թէ ոչ՝ չեն ապաւիր։ Եկեղեցական ու բարեգործական Ծանուցումները գիրծ են դրոշմի տուրքէն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա՛յն վճարումները միայն վաւերական են, որք կ'ըլլան ի փոխարէն Տպարանին պաշտօնական թղթին՝ ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կրնքուած Լրագրին ամփական կնիքովը։

Գանձա թերթ կ'ղրկուի ամէն անոնց որ վերոյիշեալներէն տարբեր ուղղով հաշուած ըլլան իրենց ղրկած դրամները։

Բաժանորդ գրուելու և դրամ մը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է՝ մանաս—բոստ մը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչեւ 100 ղրշ.։ Նամակ ղրկելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանաս—բոստին կտրօնին ետին նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականն ու գումարը։ Դրամը մեզ կը հասնի, և թերթը կ'ղրկուի, անվրէպ։

Ապառիկ յանձնարարութիւնք ՉԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Զնորոգուած բաժանորդութիւնք ՕՐՆ ՕՐՈՒՆ կ'դադրին, ծանօթ թէ անծանօթ, որո՛ ալ պատկանին։

Դուռնակի բաժանորդները լաւ կ'ընեն ուրեմն եթէ կանխաւ հասցնեն բաժնեգինը, կամ Կ. Պոլսոյ մէջ մէկը ցոյց տան որուն դիմել պայմանաժամին։

Գործակալք պատասխանատու են իրենց ներկայացուցած բաժանորդներուն համար։ Ծովային գաղթերցնել չեն տնուած թերթին ստուգումը, բանի պայմանաժամին իրենց մէ կ'պահանջուի։

Հին թիւերը սովորական գնով չեն ծախուիր։

Զետեղուած ձեռագիրները ետ չեն տրուիր։

ՆԱՄԱԿԻ 40ՆՈՑ ԿԱՄ 20ՆՈՑ ԲՈՒԼ — և ո՛չ թէ Սէնէտի կամ Իմփօսդալէի բուլ— ղրկել կ'խնդրուի անոնցմէ որք փոքր գումարներու համար նախամեծար կ'սեպեն առկուին բուլ ղրկել առ պահովագրեալ նամակաւ։ Բաղդածանէէ բուլէն զատ ուրիշ բուլեր նշանով կը ծախուին, և տարբերութիւնն առաջ քողը կ'առնէ ի հարկէ։

ՌՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔ

"ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ„

ԳՐԵՑ— ՊԻԷՌ ԼՕԹԻ (35)

Դ.—ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԱՐՔԱՅԱՒԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ասոր հետ բաղդատելով, ինչ բարբարիկ ագեղութիւն կ'ներկայացնէ մեր Եւրոպեան քաղաքներէն մէկուն վերէն տեսքը. կոյտ կղմինտրներու ու տձեւ արմածայրերու սովորական կոյտ մը. ծխանելոյզներով ու վառարանի խողովակներով վերելակուած աղտոտ տանիքներ, որոնց վրայ ա՛լ աւելի զազրելի երևոյթ մը կ'պարզեն, սև ցանցերու ձեւով իրար կտրող ելեքտրական բազմաթիւ թելերը։ Ձինաստանի մէջ, ուր ապահովաբար քիչ մը չատ կ'արհամարհեն փողոցներու կանոնաւորութիւնը ու մաքրութիւնը, փոխարէնաբար, ինչ որ քիչ մը չատ կ'բարձրանայ օդին մէջ,— մինչ ճախրող պաշտպան Ոգիներուն տիրական վայրը,— անթերի է մինչ։ Եւ Աւատապետներու այս անհուն բնակավայրը, որ այսօր դատարկ է ու կեանքէ զուրկ, երկինքէն այս պահուն, ինծի համար լոկ կ'պարզէ, իր կիտուածէ տանիքներուն գերահրաշ ճոխապանծութիւնը։

Կարմրավառ տերեւն տակ, հսկաուկ իրենց ծերութեան ճմռկուին կ'փայլփլին դեղին Փայանսէ բուրգերը, որոնք մեզի անծանօթ չնորհալիութիւնով մը կորացած չրջագիծեր ունին. իրենց գագաթներուն ամէն մէկ անկիւնը, զարդանկարներ, խաչոր թեւերու ձեւեր կ'առնեն և յետոյ, վարը, եզերքներուն մօտ, երեւան կուգան հրէշներու չարքերը, այն միեւնոյն նուրբական ու անսասան դիրքերուն մէջ որոնք դարուց ի դարս կ'ընդօրինակուին, կ'վերարտադրուին ու կ'մշանջենաւորուին։

Կ'փայլփլին անոնք, դեղին Փայանսէ բուրգերը։ Մինչև հեռուները, երկինքին մոխրագոյն կապոյտին վրայ ուր կ'ծածանի յուլիսենական փոշին, կարծես ոսկիէ քաղաք մըն է ան,— և քիչ յետոյ, քանի՛ արեւը աստիճանաբար կ'անհետանայ, կարծես կարմիր պղինձէ քաղաք մըն է ան...

Նախ լռութիւն մըն է որ կ'իջնայ այդ ամէն բաներուն վրայ, յետոյ միահամուռ կռինչներու չարք մը՝ որ կ'բարձրանայ ամէն կողմէն, ագռաւներուն պառկելու պահուն, և յետոյ մեռելական ցուրտ մը՝ որ պատանքի պէս մէկէնիմէկ կ'իջնայ կիտուածի այդ պերճ յղփանքին վրայ, անինչ արեւն ջահը կ'մարի...

*** Այս իրիկուն ալ, երէկ չէ առջի օրուան պէս, Բոլորաձև ապարանքէն մեկնելով, առանց կանգ առնելու կ'անցնինք Հիւսիսային մեր ապարանքին առաջքէն, գերապայծառ Ֆավիէին երթալու համար։

Ան՝ կ'ընդունի զիս, այն միեւնոյն ճերմակ սրահին մէջ, ուր հոս ու հոն, պայուսակներ, բեռներ, ճամբորդութեան պարկեր կան դրուած կարասիներու վրայ։ Սրբազանը վաղը կ'մեկնի Եւրոպա, զոր տեսած չէ տասուերկու տարիէ ի վեր։ Ան Րոմա կ'երթայ, Պապին մօտ, յետոյ Ֆրանսա, անձամբ վիճակի մէջ գտնուող իր միսիոնարութիւններուն համար դրամ հայթայթելու նպատակով։ Իր քառասուն տարուան անսահման գործը ոչնչացած է. իր հաւատքի բերած անձերէն տասնըհինգ հազարը ջարդուած, իր եկեղեցիները, իր մատուռները, իր հիւանդանոցները, իր դպրոցները, ամենքն ալ կործանած, հիմնայատակ եղած են և ամէնէն աւելին, բռնաբարած են իր գերեզմանատունները։ Եւ սակայն չէ յուսահատած ան բնաւ, և նորէն կ'փափաքի վերսկսիլ ամէն բանի։

Եւ երբ զիս կ'առաջնորդէ իր արդէն իսկ մեծցած պարտէզին մէջէն, կ'զմայլիմ իր գեղեցիկ կորովին վրայ, որով ան կ'զուրցէ ինծի, ցոյց տալով ռումբերէն ծակծկած իր մայր եկեղեցին որ ինք միայն կանգուն մնացած է կանգուն և որ իր կտրըտած խաչովը, գլխերուան երկինքին վրայ տխրօրէն կ'գծագրուի։

—Բոլոր այն եկեղեցիներէն զորս գզեցին, ես աւելի մեծ ու աւելի բա՛րձր պիտի կառուցանեմ։ Եւ ես կ'ուզեմ որ, մեզի դէմ ատելութեան ու բռնութեան ամէն փորձ, ընդհակառակը քայլ մը աւելի առաջ տանի Քրիստոնէութիւնը իրենց կռապաշտ երկրին մէջ։ Ով գիտէ, թերեւս անգամ մըն ալ պիտի կործանեն չինելիք եկեղեցիներս։ Լա՛ւ ուրեմն, ես ալ անգամ մը ևս պիտի կառուցանեմ զանոնք և պիտի տեսնանք թէ, անո՞նք թէ ես պիտի ձանձրանամ առաջին անգամ...

Այն ատեն, իր հաւատքին ու իր յամառութեանը մէջ, աւելի մեծ կ'երևայ ան ինծի և կ'հաւատամ որ Ձինաստանի դեռ չատ տեսնալիք ունի, առաջապահ այդ եկեղեցականին կողմէ։

Ծաբաթ Հոկտեմբեր 27

Վերջնապէս մեկնելէ առաջ, ուզեցի անգամ մըն ալ տեսնել «Մանիշակագոյն քաղաքը», գահոյքի դահլիճը, ու յարակից սրահները. բայց այս անգամ ուզեցի հոն մտնալ, չէ թէ կողմնակի ծածուկ ճամբաներէ ու պարսպական դաղտագնացներէ այլ պատուոյ պողոտաներէն, և դռներով փակ մնացած մեծ դռներէն,— այսօրուան քայքայուն խեղճութեան մէջէն, քիչ մը կարենալ երեւակայելու համար, հին ատեններ, հոս տեղի ունեցած պատմական անցքերուն չքեղափայլութիւնը։

Մեր Արեւմտեան մայրաքաղաքներէն ոչ մէկը յղացուած, գծագրուած ու գործադրուած է այդ աստիճան միութիւնով ու յանդգնութիւնով. հոն ամէն բան կը միտի խանդավառելու ու փառաւորելու, Թափօրներուն մեծազօրանչութիւնը և առասպելտական արտակարգ հանդէսներուն չքեղ ու ահեղ ազաւորութիւնը։ Գահոյքը, հոս, ամէն բանի կեդրոնը կ'կազմէր. կ'ըսեն թէ, այս քաղաքը, որ երկրաչափական պատկերի մը պէս կանոնաւոր է, կառուցուած է միմիայն, բովանդակելու ու փառաւորելու համար, չորս հարիւր միլիոն հոգիներու իշխող Երկնից Որդիին չքեղ գահոյքը։ Եւ զարմանալի չէ որ, այն չինական գեղապանութիւնները, որոնք, իրենց անսահման հայրենիքին յոյժ ծաղկած ու բարգաւաճ ատենը, մեր արքայաւանները կ'իջեւանէին, չէին չափազանց չլմորում մը զգար ի տես մեր այն ատենի Բարիզին, Լուվրին, կամ Վերսա՛յլին...

Բէքինի Հարաւային դուռը, ուրկէ կը ժամանէին Թափօրները, նոյնինքն առանցքին մէջն է այդ գահոյքին՝ որ անհուն պատկառանք մը կ'ազդէր այն ատեն, և որուն կուզային ուղղակի գիծով յանգիլ, անդաստակներով ու հրէշներով խճողուած ու վեց քիլոմէթր երկայնութիւն ունեցող պողոտաներ։ Երբ մարդ Հարաւային այդ դրան միջոցով կ'անցնի «Ձինական քաղաք»էն, նախ և առաջ կ'մտնայ «Երկրագործութեան Մեհեան» և «Երկինքի Մեհեան» անունները կրող երկու ահագին սրբավայրերուն մէջտեղը, յետոյ, կէս-մղոն տեղ կ'առաջանայ մայր երակին մէջէն, որ ասկեծանեակ տուներով է եզերուած և որ երկրորդ պարսպանման չրջափակի մը կ'յանգի. «Թաթարական քաղաք»ին չըրջապատն է ան, որ առաջինէն աւելի բարձր ու տիրապետող դիրք մը ունի։

Այն ատեն ու աղտարակով մը վերելակուած երկրորդ ու աւելի խոչոր դուռ մը կ'ներկայանայ, ուրկէ անդին պողոտան, մինչ աւելի ուղիղ ու գերազանցապէս մեծաշուք, կ'երկարի մինչեւ երրորդ դուռ մը, որ փորուած է աղիւսագոյն երրորդ պարիսպի մը. «Երկնային Արքայաւան»ին պարիսպին մէջ։

«Երկնային Արքայաւան»էն ներս մըտնալէն վերջն ալ, տակաւին չատ հեռու է մարդ, կեդրոնի պերճաշուք գահոյքէն՝ դէպ ի ուր կ'առաջանայ ան չրջիւտակ և որ իր բարձունքէն կ'իշխէ ամէն բանի վրայ. բայց չըջականներուն տեսքէն, մարդ կարծես կ'զգայ անոր մերձակայութիւնը. հասկէց սկսեալ, մարմարէ հրէշները կը բազմապատկուին, հսկայական հասակով առիւծները կ'ծիծաղին իրենց պատուանդանին բարձունքէն. աջ ու ձախ կողմերդ կ'ցցուին մարմարէ կոթողներ, վիշապներու պլլուած միակտուր քարեր, որոնց ամէն մէկուն գագաթը, մինչ նմանօրինակ ու այլանդակ կենդանի մը կայ նստած. երկայն ականջներով, մահացու սոսկումով ծամածռած տեսակ մը վոհմ չնագայլ, որ կարծես ահարեկ՝ հաչելու ու ոռնալու երևոյթ մը կ'ցուցադրէ։ Միևնոյն ատեն պատերն ալ, ճամբան կարառելով կ'բազմապատկուին. բոսորագոյն պատեր՝ որոնք երեսուն մէթր թանձրութիւն ունին, որոնց վրայ կոռնաձեւ տանիքներ կ'բարձրանան, և որոնց մէջ, հեռզհետէ աւելի ցած, վրդովիչ ու նեղ դուռներ կ'պեղուին։ Այդ պատերուն սաորեւը բացուող պաշտպանութեան փոսերուն վրայ ձգուած են ճերմակ մարմարէ կամուրջներ՝ որոնք երբեակ են դուռներուն պէս։ Եւ հիմա, գետինը, լայն ու փառաւոր քարայատակներ, չեղօրէն զիրար կ'խաչաձևեն, պարսպահի մը ընդարձակ ատխատակներուն պէս։

Եւ յետոյ, «Երկնային Արքայաւան»էն ներս, այդ միեւնոյն ճամբան, որ արդէն իսկ մղոն մը երկայնութիւն ունի, մէկէն ի մէկ կ'ամայանայ և ա՛լ աւելի մեծվայելչօրէն լայնածաւալ կերպով մը կ'երկընայ անվերջանալի, տխրատեսիլ ու կանոնաւոր չէնքերու ընդմէջէն, որոնք ուրիշ բան չեն բայց եթէ զինուորներու, պահակներու բնակարաններ։ Այլեւս ոչ մէկ ոսկեզօծ անոք, ոչ պզտիկ խանութներ, ոչ ալ ամբոխներ. չրջապատող այս վերջին պարիսպէն անդին, ժողովրդային կեանքը կանգ կ'առնէ ա՛լ։ Եւ ա՛յդ միայնութեան անդիի ծայրը, որուն վրայ, կոթողներուն բարձունքէն կ'հսկեն, մարմարէ ներհար անասունները, վերջապէս կ'նշմարուի Բեքինի այնքան արգիլուած կեդրոնը, Ձինական մեծ Աւատապետին առանձնոցը, Երկնից Որդիին փառայեղ հանգստավայրը։

«Մանիշակագոյն քաղաք»ին այդ վերջին չրջապատը որ կ'երևնայ հեռուէն, նախորդներուն պէս չորցած արիւնի կամ գունաթափ ղիւսի գոյն է. անոր վերևը, տեղ տեղ, պահնորդի աշտարակներ կան, որոնց մաւթագոյն կիտուածէ տանիքները կ'կորանան անկիւններուն վրայ և կ'բարձրանան օդածայր ու սպառնական ձևերով։ Եւ իր երրեակ դուռները, մինչ նոյնինքն հրէշային քաղաքին առանցքին մէջ, պարիսպին բարձրութեանը հետ բաղդատելով, չափազանց պզտիկ, չափազանց ցած, չափազանց խորունկ ու վրդովիչ են թունելի ծակերու նման։ Ո՛հ, խոչորութիւնը, խաժոռութիւնը, ծանրութիւնը բոլոր այդ բաներուն, և արտակարգութիւնը այդ տանիքներուն գծագրութեանը որ անչա՛փ լաւ կերպով կ'յատկանշէ, «Դևերին հսկայ»ին օդին...

(Շար.) Թարգմ. ՋԻՓԹԷ-ՍԱՐԱՖ